

5. MODUL

EMELEM A TÉTET

A modul két nagyobb témakört ölel fel. Az alapvető munkavállalói kompetenciákhoz tartozó ismeretek jelenségvilágából a vállalkozással kapcsolatos alapfogalmakat tárgyalja, az életpálya-építés köréhez tartozó szociális kompetenciák területén pedig az asszertivitás, a konfliktuskezelés és a problémamegoldás kompetenciáit állítja a figyelem középpontjába.

Míg az alapvető munkavállalói kompetenciák végighúzódnak a modul egészén, addig a szociális kompetenciák egy-egy eleme a részmodulhoz kapcsolódóan kerül kifejtésre, így azok elméleti háttérének ismertetése is itt valósul meg.

A VÁLLALKOZÓI LÉT MINT ALAPVETŐ MUNKAVÁLLALÓI KOMPETENCIA

Nemcsak Magyarországon, de az Európai Unióban is fontos szerepet tulajdonítanak a vállalkozói készség fejlesztésének. Ennek a kulcskompetenciának az oktatás keretein belül is helyet kell kapnia, hiszen a munkaerőpiac – lassan már hazánkban is érzékelhetően – egyre inkább az atipikus foglalkoztatás irányába tolódik. Mit jelent ez?

- Csökken a közsférában foglalkoztatottak száma.
- Egyre többen dolgoznak határozott idejű szerződéssel.
- Sokan alkalmi megbízásokat végeznek.
- Terjed a részmunkaidős foglalkoztatás.
- Lassanként kialakul a távmunka kultúrája.

Ezek a foglalkoztatási formák gyakran együtt járnak azzal, hogy a megbízó vállalkozói szerződés keretében kívánja foglalkoztatni a munkavállalót – vagyis számla ellenében fizeti ki a munkadíjat.

Vannak olyan pályaterületek, ahol általában vállalkozóként lehet/szokás inkább érvényesülni, ilyenek például:

tágon értelmezett építőipar: ingatlan-karbantartás, lakás-szerviz, asztalos, villanszerelő...

- személy- és vagyonvédelem,
- szépségápolás: fodrász, kozmetikus, műkörömépítő,
- kereskedelem,
- vendéglátás,
- ruházat: készítés és értékesítés,
- mezőgazdaság,
- művészeti foglalkozások.

A vállalkozói készségfejlesztés ma még nem általános cél a szakképzésben sem, annak ellenére, hogy a NAT Ember és társadalom műveltségterületén belül a Társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek között tananyagként szerepel a vállalkozás. Ennek megfelelően a 10. évfolyam végére meghatározott részletes követelményekben a NAT a következőképpen rendelkezik a vállalkozáshoz kapcsolódó ismeretről:

Tananyag

A vállalkozások: méret, tevékenységi kör, vállalkozási forma, tulajdonforma.

Egy kisvállalkozás alapításának feltételei (ötlet, terv, piac, források).

A vállalkozás sikerességének és kudarcának főbb okai.

A nonprofit szféra főbb területei és sajátosságai.

Fejlesztési követelmények (kompetenciák, képességek)

A vállalkozások csoportosítása különböző szempontok szerint.

Vitassák meg, milyen üzleti ötletre alapítanak vállalkozást.

Beszélgék meg, kit és miért tartanak sikeres vállalkozónak.

Vitassák meg, szükséges-e a piaci viszonyok megjelenése az egészségügyben, a kultúrában, az oktatásban.

Minimális teljesítmény

Ismerje a vállalkozó és a vállalkozás fogalmát.

Ismerje a vállalkozói magatartás szerepét a gazdaságban.

Ennek megfelelően ebben a modulban a tanulók feldolgozzák a vállalkozással összefüggő kérdéseket:

- Mit jelent vállalkozónak lenni? Mennyiben más alkalmazottként dolgozni?
- Milyen egy tipikus vállalkozó? Milyen tulajdonságai, jellemzői, kompetenciái vannak?
- Melyek a tipikusnak nevezhető vállalkozói tevékenységek?
- Melyek a vállalkozási formák jellegzetességei?
- Mi kell egy saját vállalkozás elindításához?

A modul tartalma talán első olvasatra speciális ismeretek létét feltételezi, azonban ez téves következtetés. Az általános műveltség, nyitott és befogadó szemlélet mellett a napi sajtóból, hírekből és közvetlen kapcsolatainkon keresztül értesülünk a téma feldolgozásához szükséges ismeretekről.

Szociális kompetenciák a modulban

A munka világában történő eligazodáshoz nélkülözhetetlen egy olyan szociális kompetencia, mint az **asszertivitás**. Az asszertív viselkedés mögött egy sajátos gondolkodásmód áll, mely jellegzetes kommunikációs stílusban ölt testet. Mindez azt a célt szolgálja, hogy az egyén sikerre vigye elképzeléseit, és elérje, hogy tisztelettel bánjanak vele, miközben ő is tisztelettel bánt másokkal. Akár vállalkozó, akár beosztott legyen valaki egy munkahelyen, fontos, hogy felismerje saját szükségleteit, és közölni tudja másokkal, mire van szüksége munkateljesítményének eléréséhez vagy éppen terveihez. Egy vállalkozó gyakran találja magát szemben azzal a körülménnyel, hogy cselekvéséhez nem állnak rendelkezésére megfelelő információk, így további információk gyűjtésére van szükség. Az újabb információk birtokában megváltozhat elképzelése és véleménye, mindezt a véleményváltozást büntudat nélkül a helyzetről kialakított realisztikus kép természetes következményének kell tekinteni. A munkát végző ember, de különösen a vállalkozó ki van téve olyan ígéreteknek és időbeli nyomásnak, melynek során fel kell ismernie, hogy most időt kell kérnie a mérlegeléshez, vagy NEM-et kell mondania egy erőteljesen reklámozott, de számára veszteséget hozó ajánlatra. A vállalkozás elindításához és működtetéséhez számtalan hivatali ügyintézt, beosztottal vagy főnökkel való tár-

gyalást kell lebonyolítani. Az ilyen megbeszélések során ellentétes célok, szándékok, érdekek és nézőpontok ütköznek egymással, s ilyen alkalmakkor jó, ha nem a vesztes/vesztes, hanem a nyertes/nyertes kimenettel végződő **konfliktuskezelési** módot alkalmazza az egyén. Az érdekek ütközésének feloldásához és távoli célok eléréséhez a fenti alapelemeket tartalmazó, összetett szociális kompetenciára, a **problémamegoldás** kompetenciájára van szükség, mely a probléma felismerésén és megfogalmazásán túl magában foglalja az ellentétes szükségletek felismerését, a megoldásra vonatkozó alternatívák keresését, majd valamelyik lehetőség mellett történő elköteleződést.

Ezek a szociális kompetenciák abban segítik a vállalkozót és a munkavállalót, hogy a munkájában jelentkező problémák esetén az impulzív és érzelmekkel túlfűtött, vagyis konfliktust kielező, illetve önfeladó, passzív, elkerülő reagálás helyett, megfelelő érzelmkezelésre és szükséglet felismerésre épülő reagálást adjon.

A kompetenciaterület által megkívánt munkamód miatt fontos egy, a csoport által is megfogalmazott és elfogadott szabályrendszer bevezetése. Ezek a szabályok azonban nem a házirendre emlékeztetnek, hanem az egymás tiszteletben tartására vonatkozó viselkedési szabályokként értelmezendők. Ezeket a szabályokat célszerű már az első héten meghozni, és közös plakátként elkészíteni, esetleg a terem falát díszíteni vele. Példa a megfogalmazható szabályokra:

- A játékok/feladatok során egyes szám első személyben beszéljünk: pl. szerintem, az én véleményem szerint, én úgy érzem stb.
- Mindenkit végighallgatunk.
- Tekintettel vagyunk arra, hogy mások is szóhoz jussanak.
- Öszintén megfogalmazhatjuk a gondolatainkat.
- Nem adjuk tovább az elhangzottakat.

ÖSSZEFOGLALÓ TÁBLÁZAT A MODULBA TARTOZÓ RÉSZMODULOKRÓL, ILLETVE AZ AZOKHOZ KAPCSOLÓDÓ MELLÉKLETEKRŐL

	Részmodul címe	Részmodul óraszám	A részmodulhoz tartozó segédletek
1. részmodul	Váll Alfréd	6	1. melléklet: Személyes jogaim – feladatlap
			2. melléklet: A kommunikáció három formája – információs lap
			3. melléklet: Asszertív viselkedés – feladatlap
			4. melléklet: Asszertív viselkedés – megoldókulcs
			5. melléklet: Hat egyszerű módja a nemet mondásnak!
			6. melléklet: Kínos helyzetek – feladatlap
			7. melléklet: Hogyan tudsz panaszt emelni? – kérdőív és kiértékelés
			8. melléklet: Értékelő lap
2. részmodul	Egyedül vagy társakkal?	6	1. melléklet: Sikeres ember, sikeres vállalkozó
			2. melléklet: Én mint vállalkozó – feladatlap
			3. melléklet: Konfliktusos történetek – feladatlap
			4. melléklet: Mit tennék én egy konfliktushelyzetben? – kérdőív és kiértékelés
			5. melléklet: Okos számok
			6. melléklet: A konfliktusmegoldás stratégiái
			7. melléklet: Nyertes vagy vesztes? – feladatlap
			8. melléklet: Mi volt hasznos? – értékelő feladatlap
3. részmodul	Vállalkoznék, de mire?	6	1. melléklet: Vállalkozást indítunk – feladatlap
			2. melléklet: Mi történt? Mivel magyarázom? – feladatlap
			3. melléklet: Hogyan gyűjtsek információt? – feladatlap
			4. melléklet: Hogyan tudjam meg? Útmutatás – feladatlap
			5. melléklet: Van probléma vagy nincs probléma?
			6. melléklet: Hétköznapi sérelmek – feladatlap
			7. melléklet: Most rajtad a sor! – feladatlap
			8. melléklet: Tanulságok – értékelő feladatlap

1. RÉSZMODUL

VÁLL ALFRÉD

A vállalkozói lét és vállalkozói magatartás jellemzőinek tisztázása, az asszertív kommunikáció alapelemeinek megismerése és gyakorlása.

KIEMELTEN FEJLESZTENDŐ KOMPETENCIÁK

- Együttműködés
- Egyéni és társas problémamegoldás
- Asszertív kommunikáció
- Saját és mások érzelmeinek és gondolatainak észlelése
- Önbecsülés

IDŐIGÉNY

- 6 óra

MELY CÉLOK ELÉRÉSÉHEZ JÁRUL HOZZÁ?

A részmodul a vállalkozás megismerésén keresztül kívánja tudatosítani a szociális kompetenciákon belül az egész életen át tartó fejlődés és változás folyamatait.

A szociális kompetenciákon és az alapvető munkavállalói és életpálya-építési kompetenciákon belül a hatékony kommunikáció, a saját szükségletek asszertív kommunikációjának elsajátítását segíti elő.

Vállalkozói készségek ismerete révén felhívja a figyelmet az életpálya-építéssel és munkavállalói léttel kapcsolatos kompetenciákon belül a magánélet és a munka közötti egyensúly fenntartásának fontosságára.

A vállalkozói létből adódó sajátosságok megismerésével támogatni a magánéletben és a munka világában betöltött szerepek változó jellegének megértését.

A vállalkozói létből adódó sajátosságokon keresztül elősegíteni a saját életpálya-építési folyamatok megértését, változtatások kezdeményezésének fontosságát; az önfoglalkoztatást, a vállalkozás indítását mint lehetséges életpálya-lehetőséget.

Az asszertivitás mint szociális kompetencia megismerése és elsajátítása.

SZAKTUDOMÁNYI ÉS PEDAGÓGIAI HÁTTÉR

Szakmai háttér

Vállalkozói lét

Az Európai Tanács 2000-ben, Lisszabonban elfogadott meghatározása szerint a tudásalapú társadalomban szükséges öt „új alapkészség”:

- az információs és kommunikációs technológiák (IKT),
- a technológiai kultúra,
- a vállalkozás,
- az idegen nyelvi kommunikáció és
- a szociális kapcsolatok készségei.

A Tanács 2002-ben, Barcelonában elfogadott részletes munkaprogramja hangsúlyozta, hogy a vállalkozói készséget az oktatás-képzés során kell elsajátítani, és az oktatási rendszereknek közre kell működniük a vállalkozás alapításához és működtetéséhez szükséges készségek elsajátításának megkönnyítésében.

Az Európai Bizottság 2003 januárjában kiadott, az európai vállalkozói készségről szóló zöld könyve megfogalmazta, hogy az oktatásnak a helyes gondolkodásmód ösztönzése, a vállalkozáshoz szükséges készségek fejlesztése és a vállalkozás pályaválasztási lehetőségként való tudatosítása révén hozzá kell járulnia a vállalkozás ösztönzéséhez.

A vállalkozói készséget gyakran szűken értelmezik, méghozzá oly módon, hogy csak a vállalkozások működtetésének képességét értik alatta. Emellett ez a kulcskompetencia magában foglalja a mindenki számára szükséges és hasznos változás, alkalmazkodás, kreatív problémamegoldás tényezőit is.

A vállalkozói készségnek egy aktív és egy passzív összetevője van. Magában foglalja egyrészt a változás kiváltására való törekvést, másrészt a külső tényezők által kiváltott újítások elfogadásának és támogatásának a képességét. A vállalkozói kompetencia része az egyén felelőssége saját – pozitív és negatív – cselekedetei iránt, a stratégiai szemléletmód kialakítása, a célok kitűzése és elérése, valamint a sikerorientáltság.

A tágan értelmezett vállalkozói készség meghatározását szem előtt tartva könnyen kimutatható, hogy az iskolák az oktatás minden szakaszában foglalkoznak a vállalkozói készség fejlesztésével – általános iskolai szinten rendszerint az általánosabb készségekkel és kompetenciákkal kezdve, és később, elsősorban a felső középfokú szinten vezetve be az üzleti vállalkozás létrehozását támogató képzés szűkebb koncepcióját.

A vállalkozói készség kialakítása azonban nem csak az iskolán múlik. Szemben az olyan tantárgyakkal, mint a matematika vagy a fizika, amelyek oktatásában az iskola monopolhelyzetben van, a vállalkozói készség fejlesztésére nagy hatással vannak a nem formális és az informális oktatási formák. Ezért külön figyelmet

érdemel az iskolán kívüli szereplők közreműködése, valamint az iskolák és egyéb intézmények közötti szorosabb együttműködés. Mivel a vállalkozói készség fejlesztése a kerettantervekben általában keresztntantervi célkitűzésként szerepel, sikeres iskolai szintű megvalósítását számos tényező befolyásolja.

Forrás

http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=kompetencia-06_vallalkozoi

Asszertivitás (1., 3. és 4. foglalkozás)

A társas kompetenciák egyik fontos eleme az **asszertivitás**. Ha asszertívek, magabiztosak vagyunk úgy képviseljük saját érdekeinket, úgy fejezzük ki saját szükségleteinket, hogy egyúttal figyelembe vesszük mások szükségleteit is. Az asszertivitás középutat jelent a passzivitás és az agresszív viselkedés között. Az asszertív viselkedés tartalmát, ismérveit az asszertív jogok bemutatása révén ismerhetjük meg. Diákjaink mindennapi életében konfliktushelyzetben mutatkozik meg igazán, képes-e valaki megnyilvánulásában asszertív készségeket alkalmazni.

Alapvető asszertív jogok

Ezeket a jogokat a szerzők (Jakubowski – Lange, 1978) több mint 100 tréningen megfogalmazott javaslatból válogatták ki.

1. A méltósághoz való jog és mások jogai – Mindaddig jogunk van meghatározni saját értékeinket és életstílusunkat, amíg nem sértjük ezzel mások jogait. De pl. téves az az elképzelés, hogy csak akkor lehet önbecsülésünk, ha minden helyzetben kifejezzük véleményünket. Az ilyen viselkedés taszító hatású.
2. A tisztelethez való jog – minden helyzetben tisztellel kezeljenek. Ez nem egyenlő azzal, hogy mások meg sem kérdőjelezhetik cselekvésünket, vagy rögtön azonnal kell teljesíteniük kéréseinket. Hiszen a másik félnek is joga van arra, hogy tiszteletet kapjon.
3. Arra vonatkozó jogunk, hogy nemet mondjunk, és ne legyen ezzel kapcsolatban büntudatunk. Mivel mindenkinek korlátozott mennyiségű ideje és energiája van, el kell döntenie, hogy ezeket hogyan használja fel. Ha állandóan mások mögé helyezzük saját szükségleteinket, akkor ez egy önpusztító folyamat. Időnként NEM-et kell tudni mondani másoknak.
4. Saját érzelmeink átélésére és kifejezésére vonatkozó jog – saját érzelmeink elfogadása helyett gyakran azt mondjuk magunknak, hogy nem lenne sza-

bad így érezni. Ezzel azonban csak azt érzük el, hogy büntudatosná válunk érzelmeinkkel kapcsolatban. Ha hosszú ideig nem foglalkozunk kellemetlen élményeinkkel, akkor ezek robbanásszerűen kerülhetnek a felszínre. Gyakran felismerjük, hogy érzelmeink aránytalanok, túlzóak, irracionálisak. Az aránytalanságot azonban nem kell azonnal ki is fejezni. Jogunk van a cselekvés előtt megállni, és végiggondolni a cselekvést. – Gyakran agresszív és önsorsrontó viselkedést eredményez, ha nem gondoljuk végig cselekvéseinket, mielőtt megtesszük őket.

5. Az elképzelések megváltoztatásához való jog – gyakran egy döntés meghozatala után jutunk olyan információhoz, amely új megvilágításba helyezi az eddigieket. Ha az új információk alapján megváltoztatjuk eddigi döntésünket, ez inkább rugalmasságot jelez. Míg ha nem változtatjuk meg korábbi döntésünket, akkor ez inkább merevségre és macacsságra utal, mintsem erőre. Gyakran az elszármított döntés miatt kell megváltoztatni nézetünket.
6. A szükségletek kielégítéséhez való jog – Ha nyíltan kérjük a szükségleteink kielégítéséhez szükséges dolgokat, akkor a másik személy is bátorítást kap erre. Egyébként megromolhat a kapcsolat. Ennek előnye, hogy egyiknek sem kell találgatni a másik szükségleteit. Így nagyobb lesz a valószínűsége, hogy kölcsönösen elégedettek lesznek a felek a kapcsolattal.
7. A nem 100%-os teljesítményhez való jog – jogunk van nem maximalistának lenni. Pl. jogunk van arra, hogy úgy szervezzük meg a munkánkat, hogy élvezzük, bár lehet, hogy így nem a maximálisat nyújtjuk. Ha megtagadjuk magunktól ezt a jogot, akkor olyan tévhitben élünk, hogy erősnek kell lennünk, és az erős emberek mindig mindent meg tudnak csinálni. Ez a tévhit vezetheti az embereket ahhoz, hogy többet vállalnak, mint amire képesek.
8. Az információ kéréséhez való jog – Döntéshozatalkor bizonytalanok vagyunk a tényekkel és érzéseinkkel kapcsolatban. Ilyenkor élni kell azzal a jogunkkal, hogy rákérdezések révén informált döntéseket hozzunk, és ezzel számos kellemetlen dolgot megelőzzünk.
9. A tévedéshez való jog – Senki nem élte le az életét tévedések nélkül. Lehetetlen tökéletesnek lenni. Tévedésnél nem önmagunkat kell becsümelnünk, hanem olyan élettapasztalatként kell felfognunk, amiből tanulni lehet. Ugyanakkor ez azt is jelenti, hogy el kell fogadnunk tévedéseink következményét.
10. Jogunk van arra, hogy jó érzéseket éljünk át önmagunkkal kapcsolatban. – Gyakran azért van problémánk ennek a jognak az elfogadásával, mert félre-

értelmezzük a szerénységet. Azt hisszük, hogyha elismeréssel vagyunk önmagunk iránt, akkor ez már beképzeltség, és nem felel meg a szerénység elvárásának.

Forrás

JAKUBOWSKI, P. – LANGE, A. J. (1978): *The Assertive Option*. Research Press Company, Champaign, Illinois
SZITÓ IMRE (2009): *Az érzelmi intelligencia fejlesztése az iskolában*. Edition Nove, Sopron

Pedagógiai háttér

A modul felépítését tekintve abból indulunk ki, hogy a tanulók rendelkeznek saját élménnyel egy vállalkozásról, egy vállalkozóról. Ezek a tapasztalatok – családban, szűkebb ismerősi környezetben, filmélmény hatására – jó alapot adnak arra, hogy a témát ezeknek a tapasztalatoknak, illetve a pedagógus előzetes és szerzett ismereteinek ötvözésével fel lehessen dolgozni anélkül, hogy speciális gazdasági, illetve vállalkozói ismeretekkel rendelkező szaktanár vezetné a foglalkozásokat.

A részmodulban a gyakorlatok elvégzése során is fontos a csoport által már korábban kidolgozott „csoportszabályok” betartása. Ezek a csoportszabályok segítik elő, hogy valóban mindenki meg tudjon szólalni, mert érzelmileg biztonságos légkört teremtünk.

A 4. foglalkozásnál egymás választható alternatívái a „Kínos helyzetek”, illetve a „Panasz emelése” c. gyakorlatok. Ha már a fiatalok számára könnyen megy a NEM-et mondása, úgy az újabb alkalmazást támogató és gyakorlást biztosító tevékenység helyett a Panasz emelése c. gyakorlat elvégzése ajánlható.

AJÁNLOTT FELDOLGOZÁSI MÓD

1. FOGLALKOZÁS

A kommunikáció három típusa

A csoporttagok megismerkednek az alapvető emberi jogokkal. Képesek lesznek felismerni, hogy a személyes jogok érvényre juttatásával hogyan lehet küzdeni a kortárs-bántalmazás ellen, és megbeszélik, hogy milyen helyzetekben hogyan juttatnák érvényre személyes jogaikat. Az asszertív kommunikáció előnyei.

Időigény

90 perc

Eszközök

- Papír
- Íróeszköz
- Számítógép
- Projektor

10 perc **NAPNYITÓ**

A választott jégtörő játék függvénye.

Cél

A „megérkezés” támogatása.

Forrás

Jégtörő játékok gyűjteménye: Játékgyűjtemény. Dobbantó, Diáktámogató füzetek 3.

A feladat menete

A kiválasztott jégtörő gyakorlatnak megfelelően.

45 perc **SEMÉLYES JOGOK**

Az asszertív jogok értelmezése személyes példákkal illusztrálva.

Cél

Az emberek közti kapcsolatokat alakító szabályok felismerése a személyes életben.

Forrás

1. melléklet: Személyes jogaim – feladatlap

A feladat menete

1. Minden diáknak adjon egy példányt a Személyes jogaim c. feladatlapból (1. melléklet).

2. Egyenként olvassa fel és beszélje meg a jogokat, melyhez támpontot kaphat a kompetencia leírásának bevezető gondolataiból.
3. Mondjon egy személyes példát arra vonatkozóan, amikor Ön úgy döntött, érvényre juttatja a személyes jogait. Kérje meg a tanulókat, nézzék meg a feladatlapot és azonosítsák, hogy az Ön által adott személyes példában, milyen jogokat juttatott érvényre. Ezután bátorítsa a diákokat, hogy hozzanak hasonló példákat a személyes életükből, amelyeknél a csoport tagjai azonosítják, hogy milyen jogok érvényesítése történt.
4. Adjon néhány percet a diákoknak arra, hogy a munkalap második részét kitöltsék, majd teljes csoportos megbeszéléssel tárgyalják meg a válaszokat.
5. Megbeszélés:
 - Kérje meg a tanulókat arra, hogy azonosítsanak olyan jelenlegi helyzeteket, amelyekben szeretnék jogaikat érvényre juttatni, de nehézségeik támadnak ezzel.
 - Kérdezze meg a diákoktól, miért nehéz kiállni saját jogaikért? A felmerülő ötleteket írja fel a táblára. Ilyen okok szoktak szerepelni:
 - A barátok rossz néven veszik, hogy olyan dolgokat mondok nekik, amiket nem szeretnének hallani.
 - Ha nyilvánosan kiállunk jogainkért, ezzel felhívjuk magunkra a figyelmet.
 - Ha felszólalunk a sértegetés ellen, akkor a sértegető megfenyeget minket.
 - Egy kis hang azt mondja belül, hogy megérmelted, amit kaptál.
 - Ha valamit kérsz, akkor lehet, hogy NEM-et mondanak.
 - Ijesztő dolog kiállni saját jogainkért.
 - Sok energiát vesz el tőlünk, ha kiállunk a saját jogainkért, és különben sem lehetünk biztosak abban, hogy az lesz, amit szeretnénk.
 - A feladat megoldása:
a-9, b-1, c-7, d-4, e-3, f-5, g-12, h-6, i-2, j-9, k-10, 11, l-4

Megbeszélés/Értékelés

Megbeszélést lásd a megelőző rész 5. pontjában.

Az 1. melléklet: Személyes jogaim – feladatlap kerüljön be a portfólióba!

35 perc **PASSZÍV-AGRESSZÍV-ASSZERTÍV**

Megtanulják, hogyan lehet kiállni a jogaikért. Ennek legalább három formája van: a passzív, az agresszív és az asszertív viselkedés, de ezek közül csak egy, az asszertív a hatékony, a másik kettő nem.

Cél

Az agresszív, a passzív és az asszertív viselkedés azonosítása és a közöttük lévő különbségek felismerése. Az asszertív viselkedés kiemelt jelentőségének tudatosítása, gyakorlati alkalmazása.

Forrás

2. melléklet: A kommunikáció három formája – információs lap

A feladat menete

1. **Tájékoztató a diákok számára:** Hogyan tudok kiállni a jogaimért?

A mai foglalkozás egyik alapvető feladata, hogy megtanuld, hogyan lehet kiállni a jogaidért. Ennek legalább három formája van: a passzív, az agresszív és az asszertív viselkedés, de ezek közül csak az asszertív a hatékony, a másik kettő nem. Bori történetét és a három lehetséges megoldást vetítsük is ki projektorral, miközben beszélünk róla!

Példa:

Anna kérés nélkül elveszi Bori CD-jét a padjáról. Bori nem találja, majd meglátja Annánál.

Bori erre legalább háromféle választ adhat:

- (Hangosan mondja úgy, hogy nem néz Annára.) Jaj, gyerekek! Nem tudjátok, hol lehet a CD-m? Ma nagyon rossz napom van! Mindent elfelejtetek! (PASSZÍV)
- Te szemét! Csak úgy lenyúlod a CD-met? Talán elkérnéd? Nem? Van pofád csak úgy elvenni? (AGRESSZÍV)
- **Dühös vagyok**, mert elvetted a CD-met a padomról, de előtte nem szóltál. Értsd meg, **zavar**, **ha nem tudom, hová lett** a CD-m. **Azt szeretném, ha előbb megkérdeznél** engem, mielőtt elveszel valamit a padomról. (ASSZERTÍV) (A vastagon szedett részek a lényegesek, nem az udvarias szóhasználat.) A kevésbé sértő szavak persze automatikus velejárói az asszertív kommunikációnak. Lényeges: érzelmek kimondása (düh, zavar), szükségletek kimondása (Előbb kérdezd meg!).

Amikor valaki **passzív** módon viselkedik, nem mondja ki, amit gondol, ami foglalkoztatja. Hagyja, hogy a többi diák belefojtsa a szót, hogy megfélemlítse őt, parancsolgassanak neki, és általában nem áll ki a jogaiért. Az ilyen diák véleményét, érzéseit, kezdeményezéseit nem veszik figyelembe a többiek, és gyakran kihasználják őt.

A másik végletes viselkedés az olyan diákot jellemzi, aki **agresszív**. Az ilyen diák mindenkinek parancsolgat, és úgy szólal meg, hogy megfélemlítse a többieket. Provokálja, ugratja, piszkálja a társait, és lenézi az eredményeit. Fellépésével azt fejezi ki, hogy csak az a fontos, amit ő akar és akkor, amikor ő akarja. Nem fontos neki, hogy a másik mit érez. Az sem baj, ha verekedésbe keveredik.

Az **asszertív** viselkedés azt jelenti, hogy megmondjuk másoknak, amit érzünk és amit gondolunk, de úgy, hogy tekintettel legyünk másokra. Ha asszertív vagy, felismered és tiszteledben tartod a másik véleményét és vágyait. Nem erőszakolod rá magad másokra, de azt sem hagyod, hogy kihasználjanak téged. Azt is jelenti, hogy kiállsz a jogaidért, de igazságos és őszinte próbálsz lenni. Amikor asszertív vagy, ez nem azt jelenti, hogy jó modorral rendelkezzel, hogy udvarias vagy. Az asszertivitás azt jelenti, hogy kimondod mások számára, mit érzel, mit gondolsz anélkül, hogy a másik ember érzéseit és gondolatait figyelmen kívül hagynád.

2. Mondjunk el egy jelenetet, amely az adott osztály számára érthető és tapasztalataik lehetnek a történetben szereplő eseményről. Pl. „Éva már több mint 2 órája sorban áll, hogy kedvenc együttesének koncertjére jegyet vegyen. A jegyárúsítás szabálya szerint egy személy csak egy jegyet vehet. Éva tele van feszültséggel: már régen otthon kellene lennie, még sok dolga van, másnap dolgozatot írnak, készülni is kellene rá. A lába fáj a sok állástól. Már csak 5 ember van előtte, így biztos benne, hogy még jut neki. jegy. Ekkor 2 lány, akivel egy iskolába jár, odasétál, és nagy örömmel üdvözlözi azt a fiút, aki éppen előtte áll, és beállnak Éva elé a sorba.
3. Kérjük meg a csoportot, írják le, mit gondolnak, Éva mit fog tenni.
4. Kérjük fel párokat, hogy játsszák el szerepjátékkal röviden a jelenetet odáig, hogy Éva mit válaszol a beállóknak.
5. Ez után kérjük meg az osztályt, hogy alkossanak 3 kisebb csoportot.
 - Az elsőbe azok tartoznak, akik szerint bár Éva nagyon dühös, de nem szól egy szót sem.
 - A 2. csoport tagjai szerint Éva veszekedni fog a lányokkal, leszidja és megfenyegeti őket, hogy bejelenti az igazgatónak a csalást, ha nem mennek a sor végére.
 - A 3. csoportba azok kerülnek, akik szerint Éva emlékezteti őket a szabályra, és megkéri őket, hogy menjenek a sor végére.

6. A csoportok feladata az, hogy válaszoljanak a következő kérdésekre:
 - Hogyan érzi magát Éva az után, hogy a csoporttagok által választott módon reagált?
 - Mit gondoltok, mit éreznek a sorba tolaikó lányok Éva válasza után?
7. A kisebb csoportok szóvivője beszámol a válaszokról.
8. Csoportmegbeszéléssel tisztázzuk az asszertív, passzív, agresszív viselkedés fogalmát. Ehhez alkalmazható a 2. melléklet: A kommunikáció három formája c. információs lap, amely ötletet ad a meghatározások megfogalmazásához. Akár ppt készíthető belőle és kivetíthető.
9. Megbeszélés:
 - Mi történik akkor, amikor valaki kiáll a jogai mellett, de mégsem úgy történnek a dolgok, ahogy szeretné? Hogyan folytassa?
 - Vannak-e olyan helyzetek, amelyekben jobb passzív módon viselkedni, mint asszertíven? Ha igen, miért? Ha nem, miért nem?

Megbeszélés/Értékelés

A megbeszélést lásd az előző rész 9. pontjában.

2. FOGLALKOZÁS

Alkalmazott vagy vállalkozó?

Milyennek látjuk az alkalmazottat és a vállalkozót?

Időigény

45 perc

Eszközök

- Nagyméretű lapok (pl. csomagolópapír, A/3 méretű fénymásoló papír)
- Filcek, tollak

Cél

A tanulóknak jól elhatárolt képük legyen az alkalmazásban álló munkavállalókról és a vállalkozókról. Legyenek képesek megfogalmazni vagy kifejezni a két foglalkoztatási forma hordozta sajátosságokat.

A feladat menete

1. A pedagógus legalább két (de mindenképpen páros számú) csoportra osztja a diákokat. Mindkét csoport 1-1 nagy méretű lapot (pl. csomagolópapír, A/3 méretű fénymásoló papír) és filctollat kap.
2. A csoportok egyik fele (legalább 1 csoport) az ALKALMAZOTT szót írja a lap tetejére, a csoportok másik fele (szintén legalább 1 csoport) a VÁLLALKOZÓ szót írja a lap tetejére.
3. A csoportok feladata, hogy szabad asszociációval minél több olyan fogalmat gyűjtsenek és írjanak le, ami eszükbe jut a saját fogalmuk (alkalmazott vagy vállalkozó szavak) kapcsán. A gyűjtésre 3-5 perc áll rendelkezésükre. (Ha a pedagógus úgy itéli, akkor értelmezzék közösen a két fogalmat.)
4. Amikor letelt az idő, a csoportok kicserélik a lapokat, átnézik egymás gyűjtését, és lehetőség szerint egészítsék ki további gondolatokkal. Erre a munkafázisra szintén 3-5 perc áll a csoportok rendelkezésére.
5. Miután minden csoport elkészült, a pedagógus újabb instrukciót fogalmaz meg: minden csoport az éppen nála lévő fogalommal dolgozik tovább. A feladat az, hogy a gyűjtsék össze, milyen tulajdonságokkal kell (célszerű) rendelkeznie a vállalkozónak vagy az alkalmazottnak.
6. A diákok ezt is átgondolják és leírják a lapra. Erre a feladatrészre 5-8 percet szánjanak, és a pedagógus szükség szerint segítse a munkát. Ha nagyon nehezen gyűlnek a tulajdonságok, vagy rossz irányba halad a gondolkodás, akkor a pedagógus segítse a folyamatot.

7. Majd hasonlóan a feladat első részéhez, ha mindenki elkészült, akkor ismét cseréljenek lapot a csoportok – itt szintén kiegészítés következhet 5-8 percen.
8. Amikor letelt az idő, minden csoport – az éppen nála lévő fogalommal kapcsolatban – elmondja az összegyűjtött gondolatokat, illetve a jellemző tulajdonságokat.
9. A pedagógus összefoglalja az elhangzottakat, majd a feladat lezárásaként gyors visszajelzést kér: ki gondolja úgy, hogy saját tulajdonságai alapján alkalmas lehet vállalkozónak és miért?

Megbeszélés

A feladat során a pedagógusnak nagy szerepe van a csoportműködés ösztönzésében, illetve abban, hogy a részfeladatok megvalósuljanak.

A pedagógus a csoportok meghallgatása után röviden összefoglalja a hallottakat. (Mindannyian azt gondoltátok, hogy...; Ebben a feladatban nagyon lényeges az, amit ti is megfogalmaztatok, hogy...; Összességében megállapíthatjuk, hogy...)

Változatok

Ha a diákok – a pedagógus meglátása szerint – nem tudják kis csoportban megoldani ezt a feladatot, akkor helyette beszélgetés is kezdeményezhető a témában. Az alábbi kérdések javasoltak:

- Van-e a családban/ismerősök között egyéni vállalkozó? Mit tudsz a munkájáról, munkaidejéről?
- Van-e a családban/ismerősök között társas vállalkozás? Mit tudsz róla?
- Sorolj fel a településen/kerületben működő vállalkozásokat!
- Milyen vállalkozási típusokat ismersz?

3. FOGLALKOZÁS

Legyünk asszertívek!

Az asszertív kommunikáció gyakorlása szerepjátékban. A nem asszertív viselkedés következményeinek meg tapasztalása.

Időigény

60 perc

Eszközök

- Számítógép
- Projektor

10 perc **NAPNYITÓ**

A választott jégtörő játék függvénye.

Cél

A „megérkezés” támogatása.

Forrás

Jégtörő játékok gyűjteménye: Játékgyűjtemény. Dobbantó, Diáktámogató füzetek 3.

A feladat menete

A kiválasztott jégtörő gyakorlatnak megfelelően.

50 perc **BÁNTALMAZÁS, ZAKLATÁS KIVÉDÉSE ASSZERTÍV VISELKEDÉSEL**

Szerepjátékban gyakorolják az asszertív és nem asszertív viselkedéseket. Magyarazzák meg, hogy a három viselkedésforma hogyan befolyásolja a bántalmazói helyzet alakulását.

Cél

A diák legyen képes bántalmazási helyzetekben megkülönböztetni az asszertív, a passzív és az agresszív viselkedést.

Forrás

2. *melléklet*: A kommunikáció három formája – információs lap
3. *melléklet*: Asszertív viselkedés – feladatlap
4. *melléklet*: Asszertív viselkedés – megoldókulcs

A feladat menete

1. A foglalkozás vezetője a korábbi ismeretekre támaszkodva elevenítse fel a diákok számára, van választási lehetőségük abban, hogy passzívan, ag-

resszíven vagy asszertíven kommunikáljanak. Mutasson rá, hogy különböző emberek azért kommunikálnak passzívan vagy agresszívan, mert nem tanulták meg, hogyan lehetne asszertíven tenni azt. Ha ez utóbbi áll fenn, akkor nehéz az embereknek kifejezni gondolataikat vagy elérni, hogy szükségleteikre tekintettel legyenek mások.

Emlékezzetek, mit jelent, ha valaki erőszakos, passzív vagy asszertív?

2. Olvassák el együtt projektoros kivetítésről (2. melléklet) az agresszív, a passzív és az asszertív viselkedés meghatározásait. (A jellemzők alapján találják ki a diákok, hogy melyik meghatározás illik az asszertívra, a passzívra és az agresszívra). Beszéljék meg a viselkedések közötti különbségeket. Hozzon fel példát a viselkedésekre a saját tapasztalatából.
3. Ossa ki a diákoknak az Asszertív viselkedés c. feladatlapot (3. melléklet)!
4. A diákok képezzenek párokat! Így töltsék ki a munkalapot! Ha vannak olvasási nehézségekkel küzdők a csoportban, akkor érdemes erre tekintettel lenni a párok alkotásánál.
5. Az egyes helyzeteknél a párok azonosítsák azt is, hogy a főhős viselkedése milyen személyes jogokat sért az agresszív és passzív helyzeteknél. Tehát azonosítani kell, hogy kinek milyen jogai sérülnek. Segítségképpen a pedagógus használhatja a 4. mellékletben található megoldókulcsot!
6. A teljes csoportban beszéljék meg a válaszokat.
7. Önként jelentkezőkkel szerepjátékszerűen játsszák is el a különféle helyzeteket mindhárom megoldási módban.
8. Beszéljék meg az egyes megoldási módok közötti különbséget. Ebben a feladatban a tanár végig aktív vitavezetői szerepkörben van.
9. Megbeszélési kérdések:
 - Hogyan éreztet magad, amikor erőszakos voltál? Passzív voltál? Asszertív voltál?
 - Hogyan éreztet magad, amikor az elszenvedője voltál egy agresszív reagálásnak, vagy amikor a társad passzív vagy asszertív volt veled szemben?
 - Hogyan válaszolsz, amikor valaki mindig erőszakosan reagál, de ezt humornak álcázza?
 - Miért szoktak az emberek passzívan reagálni?
 - Aki bosszant, zaklat milyen viselkedést tanúsít?
 - Amikor passzívan reagálsz a bosszantásra, akkor milyen üzenetet küldesz a zaklató személynek?
 - Milyen készségeidet kell még fejlesztened ahhoz, hogy jobban érezd magad, és könnyebben alkalmazzál asszertív megoldásokat?

Megbeszélés/Értékelés

Megbeszélés – lásd a megelőző rész 9. pontját.

A 3. melléklet: Asszertív viselkedés – feladatlap a portfólióba kerül.

Változatok

Ha az értő olvasás általánosan nehézséget jelent a csoportban, akkor lehet, hogy érdemes az egyes helyzeteket és a válaszalternatívákat hangos olvasással közösen megoldani!

4. FOGLALKOZÁS

Hogyan mondjunk nemet?

Kortársnyomást tartalmazó helyzetekre megfelelő válaszokat adni előbb munkalapon, majd szerepjáték formájában, ehhez kiválasztani és kipróbálni a nemet mondás stratégiáit.

Időigény

75 perc

30 perc **MONDJUNK NEMET!**

A nemet mondás stratégiáinak megismerése és alkalmazása kortársnyomást tartalmazó helyzetekben.

Cél

A nemet mondás stratégiáinak és következményeik megismerése.

Forrás

5. melléklet: Hat egyszerű módja a nemet mondásnak!

A feladat menete

1. Bevezető:

Nem mindig könnyű nemet mondani. Néha az ember úgy érezheti, hogy nem mondhat nemet, és nem utasíthatja vissza rokona vagy barátja kérését. De aki mindig eleget tesz mások kéréseinek vagy követeléseinek, kihasználhatják. Akik nem képesek nemet mondani, gyakran sértődöttek, haragosak és elégedetlenek.

Nem mindegy, hogy milyen módon mondasz nemet másoknak. Pl. az egyik barátod azt szeretné, hogy menj el vele meccset nézni, de neked épp akkor megy a kedvenc tévéműsorod. Ha ilyenkor pl. azt mondd: „Felejs el, ha meccsre mész” – akkor valószínűleg elveszítesz egy barátot. Nem jó nemet mondani valakinek csak azért, mert éppen dühös vagy.

De mondhatod ezt is: „Szeretném megnézni ezt a műsort, de utána nagyon szívesen veled mennék.” vagy „Sajnálom, de épp most nem tudok menni.” Tudna valaki példát mondani arra, ami vele történt meg, hogy nemet mondott, vagy jobb lett volna nemet mondania, de nem tette ezt?

Milyen előnyök származnak abból, ha képes vagy nemet mondani?

- Közlöd másokkal, mi a véleményed és hogyan érzel.

- Megelőzheted, hogy mások kihasználjanak téged.
- Jól érzed magad, mert nem kell olyasmit csinálnod, amit nem szeretnél.
- Csökkentetted a lehetőségét annak, hogy újra ilyen kellemetlen helyzetnek legyél kitéve.

Milyen hátrányai vannak, ha nem tudsz nemet mondani?

- Könnyen előfordulhat, olyasmit kell csinálnod, amitől dühössé vagy elégedetlenné válsz.
- Mások akaratának játékszerévé válsz.
- Téves képet alakítasz ki az emberekben arról, hogy te milyen ember vagy és mit szeretsz csinálni.

2. Alkossanak párokat.

3. A párok mindkét tagja kapjon 1 db Hat egyszerű módja a nemet mondásnak! feladatlapot (5. melléklet).

4. Olvassák el, és 6 pár vállalja el, hogy szerepjátékban (felolvasással) előadja a párbeszédet.

5. Szerintetek van-e köztük inkább PASSZÍV vagy inkább AGRESSZÍV megoldási javaslat? (Passzív nincs, de az Ellentámadás agresszív megoldás, az annak megfelelő következményekkel.)

6. A foglalkozásvezető javasoljon témákat, amelyekhez igazodva át lehet írni a párbeszédet. Meg lehet változtatni a szereplők nemét. Minden pár dolgozzon át legalább egy új témára (pl. dohányzás, drog, édesség, játékautomata) legalább 2 nemet mondási technikát.

7. Az átdolgozott helyzetgyakorlatokat minél többen, minden pár adja elő szerepjáték formájában egyenként az egész osztály előtt. (Előtte párban gyakorolhatnak.)

35 perc **KÍNOS HELYZETEK**

Kortársnyomást tartalmazó helyzetekben a megfelelő nemet mondási stratégia kiválasztása, az annak megfelelő kommunikáció megformálása és alkalmazása.

(A csoport jellemzőihez igazodva – ha jól és könnyedén megy a nemet mondás – e helyett a gyakorlat helyett választható a Panasz emelése c. gyakorlat is.)

Cél

Annak felismertetése, hogy ön maga számára mely stratégiák alkalmazása a legkönnyebb, melyek és milyen helyzetek a legnehezebbek!

Forrás

6. melléklet: Kínos helyzetek – feladatlap

A feladat menete

1. Minden diák kapjon egyet a „Kínos helyzetek” c. feladatlapból (6. melléklet). Alakuljanak új párok!
2. A foglalkozásvezető minden pár számára kijelöl legalább 2 szituációt, amit el kell játszaniuk úgy, hogy a 6 nemet mondási stratégia közül egy-egy helyzetben kettőt-hármat alkalmazzanak.
3. Amikor egy-egy nemet mondási stratégiát alkalmaznak, tegyenek egy pipát a helyzet után a módszer mellé.
4. Mivel új helyzetekről van szó, a diákoknak kell megtalálniuk a megoldásokat, melyet előbb párbeszéd formájában leírhatnak.
5. A párok játsszák el a kidolgozott párbeszédet az egész osztály előtt.
6. Megbeszélés:
 - Fel tudnál idézni egy helyzetet, amikor barátodnak, osztálytársadnak, rokonodnak valamiben nemet mondtál?
 - Alkalmaztad már a nemet mondás itt olvasható valamelyik formáját?
 - Te hasonlóan vagy másképp mondanál nemet egy ilyen helyzetben?

Megbeszélés/Értékelés

Megbeszélés – lásd a megelőző rész 6. pontját.

A 6. melléklet: Kínos helyzetek – feladatlap kerüljön a portfólióba!

Változatok

Minden pár minden feladattal foglalkozzon, és dolgozzon ki 2-3 lehetséges nemet mondási stratégiát mind a 10 helyzetre.

Minden pár 2 szituáció összes saját maga által kidolgozott változatát előadja szerepjáték formájában az osztály előtt.

45 perc **PANASZ EMELÉSE**

Egyszerű élethelyzetben magyarázatokat adni a történetekre.

(A csoport jellemzőihez igazodva – ha jól és könnyedén megy a nemet mondás – ez a gyakorlat végezhető a Kínos helyzetek c. gyakorlat helyett.)

Cél

Többféle magyarázat létrehozásának kipróbálása. A többféle magyarázat lehetőségének felismerése indítja el a további információk keresésének a szükség-

ességét. Az információk begyűjtése egy adott magyarázat valóságának igazolásához vagy cáfolatához szükséges.

Forrás

7. melléklet: Hogyan tudsz panaszt emelni? – kérdőív és kiértékelés

A feladat menete

1. A foglalkozás kezdetén minden diák kapjon 1 db „Hogyan tudsz panaszt emelni?” kérdőívet (7. melléklet).
2. Ezt az önismereti kérdőívet mindenfajta elmélet, cím, témamegjelölés elhangzása előtt szükséges kitölteniük, mert különben torzító hatások lépnek fel a kérdőívre adott válaszok során.
3. A kérdéseknek és az értékelést tartalmazó pontozásnak külön lapon kell szerepelniük, és ezt az értékelő lapot a diákok csak a kitöltés után láthatják. Ezt ki is lehet projektorral vetíteni.
4. Az eredmények nem nyilvánosak az osztály előtt, erről előre tájékoztatjuk őket. Annak mutatják meg, akinek szeretnék megmutatni az eredményt, de a foglalkozásvezető ezt nem ösztönözheti. Az eredményt nem minősíti, ha véletlenül tudomására jut. A kitöltés során nem járkál az asztalok között, nem figyeli, ki hol tart a feladatban. Tiszteletben tartja a személyiségi jogokat.
5. A kérdőív eredménye azt mutatja meg, hogy könnyűszerrel milyen megoldásokat részesítenek előnyben, amikor úgy érzik, igazságtalanság érte őket, és panaszt tesznek.
6. Miután megismerték saját eredményüket, elemezik minden szituációnál mindhárom válasz típusát. Melyik a passzív, az agresszív és az asszertív?
7. Ha bármelyik válasz besorolásánál nagyon megoszló az osztály véleménye, vagy eltér a megoldókulcs-tól, akkor az eltérő nézettel rendelkezők érveljenek amellett, hogy miért gondolták, hogy az adott kategória lesz a válaszhoz illő?
8. Elméleti bevezetés – A panasztétel lépései:
A kérdőív alapján már sejthetitek, hogy most a panasztétellel fogunk foglalkozni. A legjobb módja egy probléma kiküszöbölésének, ha a nekünk kellemetlenséget okozó személynek jelezzük, hogy elégedetlenek vagyunk.
Fontos tudni azonban, hogy ránk is panaszkozhatnak emberek, például barátaink, és ennek az lehet a célja, hogy javítsák velünk a kapcsolatot. Nem könnyű végighallgatnod olyan embereket, akik arról beszélnek, hogy Te mit csináltál rosszul. A meghallgatás nem jelenti azt, hogy a panasz minden egyes

szavát el kell hinnünk. A végighallgatás azt mutatja meg, hogy eléggé tiszteljük a másikat ahhoz, hogy meghallgassuk.

A jogos panaszkodást meg kell különböztetni a jogtalantól. A jogtalan panasszal indokolatlan előnyöket akar a panaszkodó szerezni, vagy pedig rágalmaz, vagyis jó hírnevünket kívánja lerontani.

A konstruktív panasz előnyei (konstruktív = megalapozott és megfelelő szavakkal előadott):

- Elősegíti, hogy a félreértések csökkenjenek a másokkal fenntartott kapcsolataidban.
- Mások tudomására hozod, elég fontosak ahhoz, hogy elmondd nekik a problémáidat.

Milyen előnyök származnak abból, ha mások panaszát végighallgatod?

- Kifejezed, tiszteled annyira, hogy odafigyelsz a problémájára.
- Többet tudhatsz meg azokról a problémákról, amelyek gyengítik társas kapcsolataidat.

Milyen hátránnyal jár, ha NEM panaszkodsz, amikor szükséges lenne?

- Feszültnék érzed magad.
- Indokolatlanul dühös leszel a másik emberre.
- Megszaporodnak a problémák közted és a társaid között.

Milyen hátránnyal jár, ha NEM hallgatod meg mások panaszát?

- Mások elkerülnek téged.
- Dühösek és feszültek lehetnek veled kapcsolatban.
- Nem segítenek abban, hogy megtudd, mi zavar másokat veled kapcsolatban.

9. A diákok alkossanak párokat!

10. Példák panasztételi helyzetekre: (projektoros prezentáció vagy felolvasás a teljes csoportnak)

- A barátod visszaad neked egy könyvet, amit kölcsönkért tőled, de a lapjai összegyűrődtek attól, hogy valami rájuk ömlött. Ez téged zavar.
- A hátad mögött ülő diák zajongása miatt nehéz hallanod, mit mond a tanár.
- A pénztáros az üzletben kevesebbet ad vissza a pénzből.
- A barátod visszahoz neked 3 DVD-t, amit kölcsönkért. Az egyikről kiderül, hogy végig van karcolva.
- A társaddal közösen kell megoldanod egy (projektet) iskolai feladatot, de az osztálytársad egyáltalán nem dolgozik.
- Szüleid nem akarják, hogy elmenj az egyik barátod otthonában rendezett házibulira. Azt szeretnék, ha a fiatalabb testvéredre vigyáznál otthon. Te viszont szeretnél elmenni a házibuliba.

- Édesanyád megszidott, mert eltörtél egy poharat. Te úgy érzed, nem volt semmi közöd a pohár eltöréséhez. Valamit mondani akarsz.
- Nem értesz egyet a tanárral. Véleményed szerint a leadott feladatodban (dolgozatodban) az általa rossznak értékelt válasz helyes. Szeretnéd megmagyarázni a te álláspontodat.
- A barátaid már mind kapnak zsebpénzt, és úgy érzed időszerű, hogy te is kérjél a szüleidtől. (Neked kell azt is mérlegelni, hogy a családod anyagi helyzete lehetővé teszi-e, hogy legyen zsebpénzed.)

11. A párok keressenek megoldásokat a fenti panasztételi helyzetekre, és szerepjátékkal játsszák el azokat párban a csoport előtt!

12. Megbeszélés:

- Az eljátszott jelenetben az agresszív, a passzív és az aszertív viselkedés azonosítása a jelenetet figyelő nézők által. Meg kell mondani, hogy ez a jelenet melyik volt a 3 megoldási lehetőség közül?
- Mi a közös és mi a különbség az a–e és a f–i helyzetekben? (Kortársak és felnőttek számára folyik a panasztétel.)

13. Elméleti bevezetés – Felnőttek megszólítása, pozíciót betöltő emberek megszólítása.

Akár azért, mert tiszteletet érzünk valakinek a személye iránt, akár azért, mert nagyobb a hatalma vagy olyan a pozíciója, szükség van arra, hogy mondanivalónk tartalmával és formájával alkalmazkodjunk a másik személy státusához.

Egy serdülő nem ugyanúgy beszél a kortársaival, mint a szüleivel, a felnőtt rokonaival, a tanáraival vagy a munkahelyi vezetőikkel. Nagyon valószínű, ha mérges vagy is a közeledben élő felnőttekre, nem mondd nekik ugyanazokat a dolgokat, mint a barátaidnak vagy az osztálytársaidnak.

Milyen előnyei vannak, ha jó készségekkel rendelkezel ahhoz, hogyan beszélj a felnőttekkel? (Először a diákoktól kérünk válaszokat ötletgyűjtés szintjén.)

- Jobban ki tudsz jönni velük.
- Jobb esélyeid vannak álláskeresésre, mert a felnőttek tapasztaltabbak ezen a területen.
- Ők maguk is inkább felnőttként fognak kezelni és nem gyerekként.
- A felnőttek jobban odafigyelnek rád és arra, milyen problémákat mondasz el nekik.

Hátrányok jelentkeznek, ha nem rendelkezel jó készségekkel a felnőttekkel folytatott kommunikációban: (Először a diákoktól kérünk válaszokat ötletgyűjtés szintjén.)

- A felnőttek kevésbé szívesen hallgatnak meg, amikor kérsz valamit vagy bármilyen problémád van.
- Rendszerint zavarban vagy, amikor felnőttel kell beszélgetned.
- Nehézségeid lehetnek munkahelyi elhelyezkedésben, állás megszerzésében.

14. Megbeszélés:

- Könnyebben megy-e számodra a beszélgetés a kortársaiddal, mint valamelyik felnőttel?
- Vagy éppen ennek az ellenkezőjét tapasztalod?

Megbeszélés/Értékelés

Megbeszélés – lásd 14. pontban.

A 7. melléklet: Kínos helyzetek – feladatlap kerüljön a portfólióba!

Változatok

- Minden pár minden feladattal foglalkozzon, és dolgozzon ki 2-3 lehetséges nemet mondási stratégiát mind a 10 helyzetre.
- Minden pár 2 szituáció összes saját maga által kidolgozott változatát előadja szerepjáték formájában az osztály előtt.

10 perc **ÉRTÉKELÉS**

A részmodul feladatainak értékelése.

Cél

Saját preferenciák tudatosítása és visszajelzés a pedagógusnak a további feladatvezetésekkel kapcsolatban.

Forrás

8. melléklet: Értékelő lap

Feladat menete

1. Mindenki kapjon egy Értékelő lapot (8. melléklet)!
2. Szükség szerint emlékeztessük a diákokat a gyakorlatokra – és csak azokat hagyjuk meg a két értékelőlistán, amelyeket elvégeztük!
3. Készíthetünk gyorsfelmérést, kézfelemeléssel jelezzék a diákok, ha a pedagógus által felolvasott feladatra 4-t vagy 5-t adott!

Megbeszélés/Értékelés

A 8. melléklet: Értékelő lap kerüljön a portfólióba!

A részmodulban

Ráhangelést szolgáló feladatok:

- Személyes jogok
- Passzív-asszertív-agresszív
- Alkalmazott vagy vállalkozó?
- Kínos helyzetek

Elsajátítást támogató feladatok:

- Bántalmazás, zaklatás kivédése asszertív viselkedéssel
- Mondjunk nemet!

Alkalmazást gyakoroltató feladatok:

- Bántalmazás, zaklatás kivédése asszertív viselkedéssel
- Mondjunk nemet!
- Kínos helyzetek

ÉRTÉKELÉS

A portfólióba kerülnek:

1. melléklet: Személyes jogaim – feladatlap
3. melléklet: Asszertív viselkedés – feladatlap
6. melléklet: Kínos helyzetek – feladatlap
8. melléklet: Értékelő lap

FORRÁSOK

A tanárokat segítő információk:

SZÍTÓ IMRE (2009): Az érzelmi intelligencia fejlesztése az iskolában. Edition Nove, Sopron
GOLDSTEIN, A. P. (1998): The prepare curriculum. Pergamon Press, New York

1. MELLÉKLET

Személyes jogaim – feladatlap

1. RÉSZ

Jogom van ...

1. ...úgy viselkedni, hogy tiszteletet kapjak másoktól és elégedett legyek önmagammal is mindaddig, amíg mások jogait nem sértem ezzel.
2. ...ahhoz, hogy tisztelettel bánjanak velem.
3. ... nemet mondani úgy, hogy emiatt ne érezzek büntudatot.
4. ...átélni és kifejezni érzéseimet.
5. ... időt kérni, hogy megnyugodjak és végiggondolhassam a dolgokat.
6. ...ahhoz, hogy megváltoztassam a véleményemet, nézeteimet.
7. ...hogy kérjem azt, amire szükségem van.
8. ...ahhoz, hogy visszautasítsak mástól érkező segítséget és más által felkínált támogatást.
9. ...információt kérni.
10. ...tévedni.
11. ...ahhoz, hogy elfogadjam önmagam, jó érzéssel legyek önmagam iránt.
12. ...ahhoz, hogy valamivel kevesebbet nyújtsak, mint amire maximálisan képes vagyok.

2. RÉSZ

Milyen jogot gyakorol valaki az alábbi helyzetekben?

Írd be a megfelelő jog sorszámát a megfelelő helyzet elé!

- a. Megkéred a tanárodat, hogy egyértelmű utasításokat adjon az egyik feladathoz.
- b. Elmondod a barátodnak, zavar, hogy állandóan tapad rád.
- c. Több zsebpénzt kérsz a szüleidtől.
- d. Elhívsz valaki randira.
- e. Elmondod a barátaidnak, hogy nem szeretnél részt venni egy általuk szervezett tevékenységben.
- f. Elmondod valakinek, aki folyton randevút kezdeményez veled, hogy te még nem gondoltál erre.
- g. Nem vagy hajlandó fennmaradni hajnali 2-ig, hogy a te otthoni munkád legyen a legjobb az egész osztályban.
- h. Elmondod, hogy te mégsem akarsz elmenni a barátokkal a meccset megnézni.
- i. Jelented az iskola személyzetének, hogy bántalmaznak téged.
- j. Nem vagy hajlandó döntést hozni, amíg többet nem tudsz a tényekről.
- k. Beismered, hogy tévedtél, anélkül, hogy büntudatod lenne.
- l. Lelkesen elmeséled egy sikeredet valakinek.

Ez kerüljön a portfóliódba!

2. MELLÉKLET

A KOMMUNIKÁCIÓ HÁROM FORMÁJA – INFORMÁCIÓS LAP

A) Egy ember amikor ...

- szándékosan támad, kihasznál, bántalmaz, zaklat, megszegyenít vagy leszól másokat,
- abból az alapállásból közelít, hogy mások nem olyan fontosak, mint ő.

B) Egy ember akkor , amikor ...

- megengedi, bátorítja, felszólítja a másikat arra, hogy őt kihasználja, bántalmazza vagy zaklassa,
- önmagát lekezeli, és úgy cselekszik, mintha mások fontosabbak lennének, mint ő saját maga.

C) Egy ember , amikor ...

- önmagát őszintén, nyitottan fejezi ki, kommunikálva a saját szükségleteit vagy érzelmeit, anélkül, hogy követelődző lenne vagy mások érzelmeit, szükségleteit kevésbé fontosnak tartaná, és azok érvényesülését akadályozná,
- olyan elgondolás alapján cselekszik, hogy minden ember – beleértve önmagát is – egyformán fontos és egyformán tiszteletet érdemel.

A) agresszív

B) passzív

C) asszertív

3. MELLÉKLET

Asszertív viselkedés – feladatlap

Döntsd el, hogy az alábbi reagálások közül, melyik az asszertív (A), az erőszakos (E) vagy a passzív (P)! Írd a reagálás típusának megfelelő betűjelet a válasz elé! Milyen személyes jogokat sért az erőszakos reagálás? Milyen személyes jogokat kérdőjelez meg a passzív reagálás?

(Segítségképpen előveheted az 1. melléklet: Személyes jogaim c. feladatlapot! Írd a személyes jog sorszámát a kijelentés elé!)

a. Szilvia elkezd flörtölni Bélával az ebédszünetben. Béla kezdetben ezt élvezi, de amikor Szilvia rátapad, akkor megpróbál visszavonulni. De Szilvia nem hagyja békén, és Béla a következőt teszi:

- 1. „Igazán rosszul érzem magam, Szilvi, amikor ennyire rám szállsz. Ez zavar engem. Légy szíves, ne csináld ezt!”
- 2. „Hm... Hm...! Szilvi! Mi szállt meg?”
- 3. Meglöki Szilvit, és rákiabál. „Menj már arrébb! Nem érdekelsz! Nem érted meg?”

b. Gyuri felajánlja Zitának, hogy megjavítja a biciklijének láncát. Amikor Zita megköszöni neki, Gyuri azt mondja: Ha igazán meg akarsz köszönni, gyere ide, és csókolj meg.

- 1. Nehogy már egy ilyen nyomorékot csókoljak meg, mint amilyen te vagy!
- 2. Becsapottnak érzem magam, mert először segítséget kínálsz, utána mégis azt várod el, hogy ellenszolgáltatást nyújtsak. Ha nem elég, hogy egyszerűen csak megköszönöm, légy szíves, ne ajánlj fel segítséget a jövőben!
- 3. Zita grimaszol egyet, és elhajt a biciklijével.

c. Szeréna az iskola folyosóján szembetalálkozik Lajossal, aki derékon ragadja, és bele-suttogja a fülébe. „Ma igazán jól nézel ki!” Szeréna megáll, és azt mondja:

- 1. Jaj, ne haragudj, Lajos! Úgy hallom, csörög a mobilom.
- 2. Nahát! Ember vagyok, nem sósperec. Ezért hálás lennék, ha levennéd a kezéd rólam, és tisztelettel bánnál velem!
- 3. Vedd le rólam a koszos mancsaidat, te perverz, mert különben nem marad ép fog a szádban!

d. András visszaviszi az üzletbe a farmert, mert a cipzár nem működik. Az eladó azt mondja:

- 1. Valóban, ez a cipzár nem működik. Hozhatok egy másik farmert helyette?
- 2. Ó, nagyon sajnálom. Az én hibám. Ki kellett volna próbálnom a cipzárt, mielőtt eladom.
- 3. Tudom, hogy te rontottad el a cipzárt! Ugye? Nem hagyom, hogy megkárosítsd az üzletet!

e. Lídia ragaszkodik ahhoz, hogy Aliz segítsen neki felcipelni néhány holmit a nagyelőadóba. Aliz azt mondja:

- 1. Attól tartok, hogy akkor elkések az angolórámról, de ha ezt szeretnéd, akkor rendben.
- 2. Valami bajod van? Eltört a karod?
- 3. Ebben a szünetben nem tudok neked segíteni, Lídia. Időben oda kell érnem az angolórára.

f. Teri elmegy egy fiúcsoporthoz mellett útban az osztálya felé. A fiúcsoporthoz olyan hangokat hallat és gesztusokat mutat, aminek láttán Teri elpirul. Teri a következőket teszi:

- 1. Egyenesen előre néz, és gyorsan elmegy mellettük.
- 2. Ő maga is félreérthetetlen kézjelekkel vág vissza, és az egyik fiút jól arcul üti.
- 3. Azt mondja: „Jogom van úgy végigmenni a folyosón, hogy közben békén hagyok. Ha még egyszer ezt teszitek velem, bejelentem az igazgatónál.”

Ez kerüljön a portfóliódba!

4. MELLÉKLET

ASSZERTÍV VISELKEDÉS – MEGOLDÓKULCS

Döntsd el, hogy az alábbi reagálások közül, melyik az asszertív **(A)**, az erőszakos **(E)** vagy a passzív **(P)**! Írd a reagálás típusának megfelelő betűjelet a válasz elé! Milyen személyes jogokat sért az erőszakos reagálás? Milyen személyes jogokat kérdőjelez meg a passzív reagálás?

(Segítségképpen előveheted az 1. mellékletben kitöltött feladatlapot!
Írd a személyes jog sorszámát a kijelentés elé!)

a) Szilvia elkezd flörtölni Bélával az ebédszünetben. Béla kezdetben ezt élvezi, de amikor Szilvia rátapad, akkor megpróbál visszavonulni. De Szilvia nem hagyja békén, és Béla a következőt teszi:

- **A** 1. „Igazán rosszul érzem magam, Szilvi, amikor ennyire rám szállsz.
Ez zavar engem. Légy szíves, ne csináld ezt!”
- **P/6** 2. „Hm... Hm...! Szilvi! Mi szállt meg?”
- **E/2** 3. Meglöki Szilvit, és rákiabál. „Menj már arrébb! Nem érdekel! Nem érted meg?”

b) Gyuri felajánlja Zitának, hogy megjavítja a biciklijének láncát. Amikor Zita megköszöni neki, Gyuri azt mondja: Ha igazán meg akarod köszönni, gyere ide, és csókolj meg.

- **E/2** 1. Nehogy már egy ilyen nyomorékot csókoljak meg, mint amilyen te vagy!
- **A** 2. Becsapottnak érzem magam, mert először segítséget kínálsz, utána mégis azt várod el, hogy ellenszolgáltatást nyújtsak. Ha nem elég, hogy egyszerűen csak megköszönöm, légy szíves, ne ajánlj fel segítséget a jövőben!
- **P/2, 3** 3. Zita grimaszol egyet, és elhajt a biciklijével.

c) Szeréna az iskola folyosóján szembetalálkozik Lajossal, aki derékon ragadja, és belesuttogja a fülébe. „Ma igazán jól nézel ki!” Szeréna megáll, és azt mondja:

- **P/2,3** 1. Jaj, ne haragudj, Lajos! Úgy hallom, csörög a mobilom.
- **A** 2. Nahát! Ember vagyok, nem sósperec. Ezért hálás lennék, ha levennéd a kezéd rólam, és tisztelettel bánnál velem!
- **E/2** 3. Vedd le rólam a koszos mancsaidat, te perverz, mert különben nem marad ép fog a szádban!

d) András visszaviszi az üzletbe a farmert, mert a cipzár nem működik. Az eladó azt mondja:

- A** 1. Valóban, ez a cipzár nem működik. Hozhatok egy másik farmert helyette?
- P/10, 11** 2. Ó, nagyon sajnálom. Az én hibám. Ki kellett volna próbálnom a cipzárt, mielőtt eladom.
- E/2** 3. Tudom, hogy te rontottad el a cipzárt! Ugye? Nem hagyom, hogy megkárosítsd az üzletet!

e) Lídia ragaszkodik ahhoz, hogy Aliz segítsen neki felcipelni néhány holmit a nagyelőadóba. Aliz azt mondja:

- P/3** 1. Attól tartok, hogy akkor elkések az angolórámról, de ha ezt szeretnéd, akkor rendben.
- E/2** 2. Valami bajod van? Eltört a karod?
- A** 3. Ebben a szünetben nem tudok neked segíteni, Lídia. Időben oda kell érnem az angolórára.

f) Teri elmegy egy fiúcsoporthoz mellet az osztálya felé. A fiúcsoporthoz olyan hangokat hallat és gesztusokat mutat, aminek láttán Teri elpirul. Teri a következőket teszi:

- P/1** 1. Egyenesen előre néz, és gyorsan elmegy mellettük.
- E/2** 2. Ő maga is félreérthetetlen kézjelekkel vág vissza, és az egyik fiút jól arcul üti.
- A** 3. Azt mondja: „Jogom van úgy végigmenni a folyosón, hogy közben békén hagytok. Ha még egyszer ezt teszitek velem, bejelentem az igazgatónál.”

5. MELLÉKLET

Hat egyszerű módja a nemet mondásnak!

– feladatlap

(Alakítsd át a témát, ha pl. nem ehetsz édességet. Lehetnek lányok is a szereplők.
– Át lehet alakítani drog vagy dohányzás témakörre is.)

1. Ismételtetés

Ismételd az elutasító kijelentést!

- János: Igyál egy kis bort!
- Miklós: Köszönöm, nem. Nem iszom.
- János: Ne légy már ilyen nyuszi!
- Miklós: Köszönöm, nem. Nem iszom.
- János: Ne légy már ilyen mimóza. Na. Igyál már egy kicsit!
- Miklós: Köszönöm, nem. Nem iszom.

2. Kompromisszum

Ilyenkor felajánlunk egy másik ötletet, amivel mindketten elégedettek vagyunk.

- János: Igyál egy kis bort!
- Miklós: Köszönöm nem, de szívesen iszom egy kólát.
- János: Rendben. Tessék.

3. Ellentámadás

Olyasmit mondunk, amivel a nyomást visszahelyezzük a másik személyre.

- János: Igyál egy kis bort!
- Miklós: Köszönöm nem. Nem iszom.
- János: Ne parázz már!
- Miklós: Szállj le rólam! (Nagyon igyekszel, de felesleges.)
- János: Na, jó..! Jaj, anyám! Milyen ember ez?

4. A vita leállítása

Ilyenkor egyszerűen nem folytatjuk a vitát.

- János: Igyál egy kis bort!
- Miklós: Köszönöm nem. Nem iszom.
- János: Ne parázz már!
- Miklós: Nem beszélek erről többet. (Erről nem akarok vitatkozni.)
- János: Na! Ne legyél már ilyen!
- Miklós: egyszerűen elmegy.

5. Humor

Mondj valami vicceset!

- János: Igyál egy kis bort!
- Miklós: Hé! Jani. Te nem hallottad még? A borfogyasztás csökkenti a férfiaságodat!
- János: Ja. Na persze!

6. Indoklás

Ilyenkor megindokoljuk, hogy miért nem tesszük, amire a másik felszólít.

- János: Igyál egy kis bort!
- Miklós: Köszönöm nem. Ha a szüleim rajtakapnak, hogy iszom, akkor elveszik a mobilomat, és elzárják a számítógépet.
- János: Nem mondod komolyan!?
- Miklós. De! Azt gondolom, hogy ezt ők nagyon is komolyan gondolják.

6. MELLÉKLET

Kínos helyzetek – feladatlap

Útmutatás:

A pároddal játsszátok el mindegyik helyzetet többször is. Mindegyik helyzetnél próbáljátok ki 2-3 módját a nemet mondásnak. Amikor egy-egy nemet mondási stratégiát alkalmaztok, akkor tegyetek egy pipát a módszer mellé.

Helyzetek:**1. Az egyik barátod arra akar rávenni, hogy lopj el egy zenei CD-t az üzletből.**

a. Ismételtetés		d. A vita leállítása	
b. Kompromisszum		e. Humor	
c. Ellentámadás		f. Indoklás	

2. Egy diákkal összeszólalkozol az iskolában. A barátod arra próbál rávenni, hogy verd meg őt.

a. Ismételtetés		d. A vita leállítása	
b. Kompromisszum		e. Humor	
c. Ellentámadás		f. Indoklás	

**3. Egy házibulin vagy, és a barátod azt akarja, hogy te is igyál alkoholt.
De te most gyógyszert szedsz, és tudod, hogy elájulsz, ha emellé alkoholt is iszol.**

a. Ismételtetés		d. A vita leállítása	
b. Kompromisszum		e. Humor	
c. Ellentámadás		f. Indoklás	

4. Az idősebb testvéred arra próbál rávenni, hogy te is csatlakozz a szomszédban lévő fogyatékos gyerekek ugratásához.

a. Ismételtetés		d. A vita leállítása	
b. Kompromisszum		e. Humor	
c. Ellentámadás		f. Indoklás	

5. A barátod arra próbál rávenni, hogy szakíts a partnereddel.

a. Ismételtetés		d. A vita leállítása	
b. Kompromisszum		e. Humor	
c. Ellentámadás		f. Indoklás	

6. A legjobb barátod arra próbál rávenni, hogy menj vele moziba, ahelyett, hogy befejeznéd az iskolai feladatodat, amit másnap elő kell adnod.

a. Ismételtetés		d. A vita leállítása	
b. Kompromisszum		e. Humor	
c. Ellentámadás		f. Indoklás	

7. Az iskolában az egyik legnépszerűbb gyerek arra próbál rávenni, hogy segíts neki megviccelni a helyettesítő tanárt.

a. Ismételtetés		d. A vita leállítása	
b. Kompromisszum		e. Humor	
c. Ellentámadás		f. Indoklás	

8. A barátod azt akarja, hogy rendezz házibulit nálatok, amíg a szüleid nincsenek otthon.

a. Ismételtetés		d. A vita leállítása	
b. Kompromisszum		e. Humor	
c. Ellentámadás		f. Indoklás	

9. A barátod arra kér, hogy „falazz neki” az ő szülei előtt, és mondd azt, hogy nálatok aludt akkor, amikor nem is ott volt.

a. Ismételtetés		d. A vita leállítása	
b. Kompromisszum		e. Humor	
c. Ellentámadás		f. Indoklás	

10. Egy lány, akivel alkalmi munkában együtt dolgozol, arra kér, hogy falazz neki, és mondd azt a főnöknek, hogy időben érkezett munkába. A héten ez már a harmadik eset volt, hogy késett.

a. Ismételtetés		d. A vita leállítása	
b. Kompromisszum		e. Humor	
c. Ellentámadás		f. Indoklás	

Ez kerüljön a portfóliódba!

7. MELLÉKLET

Hogyan tudsz panaszt emelni? – kérdőív és kiértékelése

Útmutatás:

Karikázd be a rád legjobban jellemző választ, és utána nézd meg, hogy megfelelő módon tudsz-e panaszt emelni. Ha nem voltál még a kérdőívben szerepelő helyzetekben, vagy ilyen a valóságban veled nem is fordulhat elő, akkor próbáld elképzelni, „mi lenne, ha Te ilyen helyzetben lennél? Mit tennél akkor?”

1. A testvéred bemegy a szobádba, és használja a holmidat. Te:

- a. Azt mondd neki, hogy nem szeretnéd, ha bemenne a szobádba az engedélyed nélkül.
- b. Nem mondasz neki semmit.
- c. Undok dögnék nevezed, és megütöd.

2. Egy étteremben eszel, és a pincérnő elfelejti kihozni az általad rendelt italt. Te:

- a. Nem mondasz semmit. Tulajdonképpen nem olyan fontos.
- b. Megszólítod, és elmondod neki, hogy elfelejtette kihozni az italt.
- c. Odaszólítod, és megmondod neki, hogy milyen rossz pincérnő.

3. A rokonoddal megállapodtok, hogy zsebpénz fejében rendszeresen vigyázol a gyerekére, de az utóbbi három alkalommal nem fizetett. Ezért Te:

- a. Megmondod neki, hogy többé ne is hívjon, és különben is a gyereke rendkívül rosszul nevelt.
- b. Megmondod neki, hogy neked szükséged van most már a pénzre.
- c. Tovább vársz, hogy meglásd, mi történik, fizet-e.

4. Az egyik osztálytársad rosszindulatú pletykát terjeszt rólad. Te:

- a. Panaszkods a barátaidnak, de az illetőnek nem szólsz.
- b. Megszervezel egy csapatot, hogy megverje az illetőt.
- c. Megmondod neki, hogy neked nem tetszik, hogy ilyen pletykákat terjeszt rólad, és azt szeretnéd, hogy hagyja abba.

5. Egy inget vásárolsz a boltban. Amikor hazaérsz, észreveszed, hogy egy helyen el van szakadva a varrása. Ezért Te:

- a. Visszaviszed az inget a boltba.
- b. Megtartod az inget.
- c. Felhívod a boltot, és megmondod nekik, hogy soha többé nem vásárolsz náluk.

6. A barátod újabban a könyveit a Te iskolaszekrényedben tartja.

Ez neked nem tetszik, ezért Te:

- a. Kidobálod a könyveit a padlóra.
- b. Megmondod neki, hogy a saját szekrényében tartsa a könyveit.
- c. Nem mondasz neki semmit, mert dühös lesz rád.

7. A tanárod azt mondja, hogy pluszpontokat ad a választható házi feladatként adott beszámolóért. Nem kaptad meg a pluszpontokat, ezért Te:

- a. Odamész a tanárhoz, és rákérdesz, mi történt, és elmondod a tanárnak, hogy nem kaptad meg a pontokat.
- b. A melletted ülő diáknak panaszkodsz.
- c. Bekiabálod, hogy a tanár igazságtalan.

Hogyan tudsz panaszt emelni? (pontozás)

Karikázd be mindegyik kérdésnél azt a pontszámot, ami a válaszdoknak megfelelő!

A kérdés sorszáma							
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
A	3	1	5	1	3	5	3
B	1	3	3	5	1	3	1
C	5	5	1	3	5	1	5

Add össze a bekarikázott pontokat – ez lesz a kapott pontszámod!

Kiértékelés:

A fenti táblázat alapján számítsd ki a pontszámaidat, és add össze őket!

0–7 pont: Állj ki a jogaidért! Nagyon visszahúzódsz a kritikus helyzetektől.

8–14 pont: Néha megvéded jogaidat, de még nem kellő mértékben teszed ezt.

15–25 pont: Tudod, hogyan kell panaszt emelni. Ezt így kell csinálni.

26–29 pont: Túlzottan is képviseled érdekeidet, másokra erőszakolva véleményedet.

30–35 pont: Túl erőszakos vagy.

8. MELLÉKLET

Értékelő lap – A

A FELADATOK ÉRTÉKELÉSE

A táblázatban olvasható gyakorlatokat értékeld 1–5 értékkel! A számok egyenként ezt jelentik, amit itt olvashatsz:

- 1 = Nekem ilyen feladatokra, mint ez, nincs szükségem.
- 2 = Nehezen ment nekem ez a feladat.
- 3 = Nehezen ment nekem ez a feladat, de szükségem volt rá.
- 4 = Tanultam belőle.
- 5 = Érdekes volt, tanultam belőle.

MILYEN VOLT A FELADAT?

Asszertivitás	
Feladat	Vélemény (1–5)
Személyes jogok	
Passzív – agresszív – asszertív; Alkalmazott vagy vállalkozó?	
Bántalmazás, zaklatás kivédése asszertív viselkedéssel	
Mondjunk nemet!	
Kínos helyzetek	
Panasz emelése	

Személyes megjegyzés:

Válassz ki egy-két feladatot! Írd ide a nevét, és írd le azt is, mi tetszett benne.

.....

Válassz ki egy-két feladatot! Írd ide a nevét, és írd le azt is, mi NEM tetszett benne.

.....

Ez kerüljön a portfóliódba!

Értékelő lap – B

A FOGLALKOZÁSOK VEZETÉSE

A táblázatban olvasható gyakorlatokat értékeld 1–5 értékkel! A számok egyenként ezt jelentik, amit itt olvashatsz:

- 1** = Nem értettem meg a feladatot.
- 2** = Nem kaptam választ a kérdéseimre.
- 3** = Zavarban voltam mások előtt, és ezt nem sikerült feloldanom.
- 4** = Segítséget kaptam, amikor elakadtam.
- 5** = Támogatást kaptam, hogy bizalommal nyilvánítsak véleményt, beszélgessek a témákról.

MILYEN VOLT A FOGLALKOZÁSOK VEZETÉSE?

Asszertivitás	
Feladat	Vélemény (1–5)
Személyes jogok	
Passzív – agresszív – asszertív; Alkalmazott vagy vállalkozó?	
Bántalmazás, zaklatás kivédése asszertív viselkedéssel	
Mondjunk nemet!	
Kínos helyzetek	
Panasz emelése	

Személyes megjegyzés:

Válassz ki egy-két feladatot! Írd ide a nevét, és írd le azt is, mi maradjon meg a foglalkozások vezetésében.

Válassz ki egy-két feladatot! Írd ide a nevét, és írd le azt is, mit kellene változtatni a foglalkozások vezetésében.

Ez kerüljön a portfóliódba!

2. RÉSZMODUL

EGYEDÜL VAGY TÁRSAKKAL?

A vállalkozások típusai: egyéni és társas vállalkozás; a vállalkozói lét előnyei.

Konfliktusok keletkezése, a konfliktusmegoldás lehetséges stratégiái, a nyertes-vesztes és nyertes-nyertes stratégia.

Az egyes stratégiák előnyei és hátrányai.

KIEMELTEN FEJLESZTENDŐ KOMPETENCIÁK

- Olvasás
- Számítógépes készségek
- Önbecsülés
- Konfliktusok megoldása
- Felelősségvállalás
- Együttműködés
- Kezdeményezés

IDŐIGÉNY

- 6 óra

MELY CÉLOK ELÉRÉSÉHEZ JÁRUL HOZZÁ?

A vállalkozás megismerésén keresztül segít tudatosítani a szociális kompetenciákon belül az egész életen át tartó fejlődés és változás folyamatainak megértését.

A szociális kompetenciákon belül tudatosítani kívánja a konfliktusmegoldás különféle lehetséges stratégiáit, azok előnyös és hátrányos jellemzőit.

Az életpálya-építéssel és munkavállalói léttel kapcsolatos kompetenciákon belül tudatosítja:

- a munkalehetőség keresésével, megtartásával és megteremtésével kapcsolatos kompetenciák fontosságát,

- az életpálya fejlődését támogató döntéshozatal lényeges elemeit,
- a magánélet és a munka közötti egyensúly fenntartásának kihívásait,
- a magánéletben és a munka világában betöltött szerepek változó jellegének megértését és a változtatások kezdeményezését.

A munkavégzéshez kapcsolódó kompetenciákon belül felhívja a figyelmet:

- az egész életen át tartó tanulás nélkülözhetetlenségére,
- az életpályával és a munkavállalással, az adott munka végzésével kapcsolatos információk fel térképezésére és hatékony alkalmazására,
- a hatékony alkalmazkodásban előfeltétel a munka, a társadalom és a gazdaság kapcsolatának megértése.

SZAKTUDOMÁNYI ÉS PEDAGÓGIAI HÁTTÉR

A vállalkozás

A modul felépítését tekintve abból indulunk ki, hogy a tanulók rendelkeznek saját élménnyel egy vállalkozásról, egy vállalkozóról. Ezek a tapasztalatok – családban, szűkebb ismerősi környezetben, filmélmény hatására – jó alapot adnak arra, hogy a témát ezeknek a tapasztalatoknak, illetve a pedagógus előzetes és szerzett ismereteinek ötvöztetésével fel lehessen dolgozni anélkül, hogy speciális gazdasági, illetve vállalkozói ismeretekkel rendelkező szaktanár vezetné a foglalkozásokat.

A vállalkozási formákról igen sok információ összegyűjtethető az interneten. Ezekhez a részmodulhoz kapcsolódva összegyűjtöttünk néhány weboldalt, amelyek a részmodul végén a Források című részben olvashatók.

Konfliktusok és kezelésük (1., 4., 5. és 6. foglalkozás)

Két ember között konfliktus keletkezik, ha ellentétek a céljaik. Az asszertív viselkedés fejlesztését elősegítő feladatokban megismert helyzetek is konfliktushelyzetek voltak, azonban csak három megoldási lehetőséget tartalmaztak: agresszívet, passzívat és asszertívet. E három megoldás elsősorban annak alapján különbözik egymástól, hogy a helyzetekre reagáló ember milyen tulajdonságokkal rendelkezik: félénk-viszszahúzódozó, rámenős-sértegető vagy magabiztos. A konfliktusmegoldás elmélete azonban elsősorban nem az egyes embert jellemzi, amikor leírja a megoldási stratégiákat, hanem azt vázolja fel, milyen erős a konfliktusban lévő egyének célelérési szándéka és együttal mennyire figyelnek arra, hogy kapcsolatban maradjanak a feszültség alapját képező másik féllel. Lássunk egy példát, és most elemezzük az asszertívítást, majd pedig a konfliktusmegoldás módjait alapján!

Irén felháborodva mondja Lillának, hogy elvette a tollát, miközben szünetben ő kiment a teremből. Lilla tudja, hogy nem vette el Irén tollát. Mit mondjon, mit tegyen Lilla?

Az asszertív reagálás szempontjából 3, a konfliktusmegoldás alapján 5 megoldás lehetséges.

Lilla válaszai:

- Még te mondd ezt, amikor a tizedesaimat a múlt héten lenyúltad és megetted?
- Bocs, Irén, azt hiszem, félreértesz valamit. Ne haragudj!
- Nem tudom, miről beszélsz!? Hagyj békén! Fáradt vagyok.
- A múltkor valóban elvettem, de most nincs nálam. Becc' szó! Segítsek megkeresni?
- Nyugodj meg, Irén! Nem én vettem el a tollad! Rosszul esik, hogy sértegetsz és vádaskodsz. De miért gondolod, hogy éppen én voltam? Szerintem valami egészen más történt. Ha elismered, hogy tévedtél, segítek megkeresni.

A fenti válaszokat az asszertív viselkedés értelmezése alapján ilyen kategóriákba lehet sorolni:

- agresszív,
- inkább passzív, mint más,
- passzív,
- inkább asszertív, mint más,
- asszertív.

A konfliktusmegoldás alternatívái szerint a válaszok így csoportosíthatók:

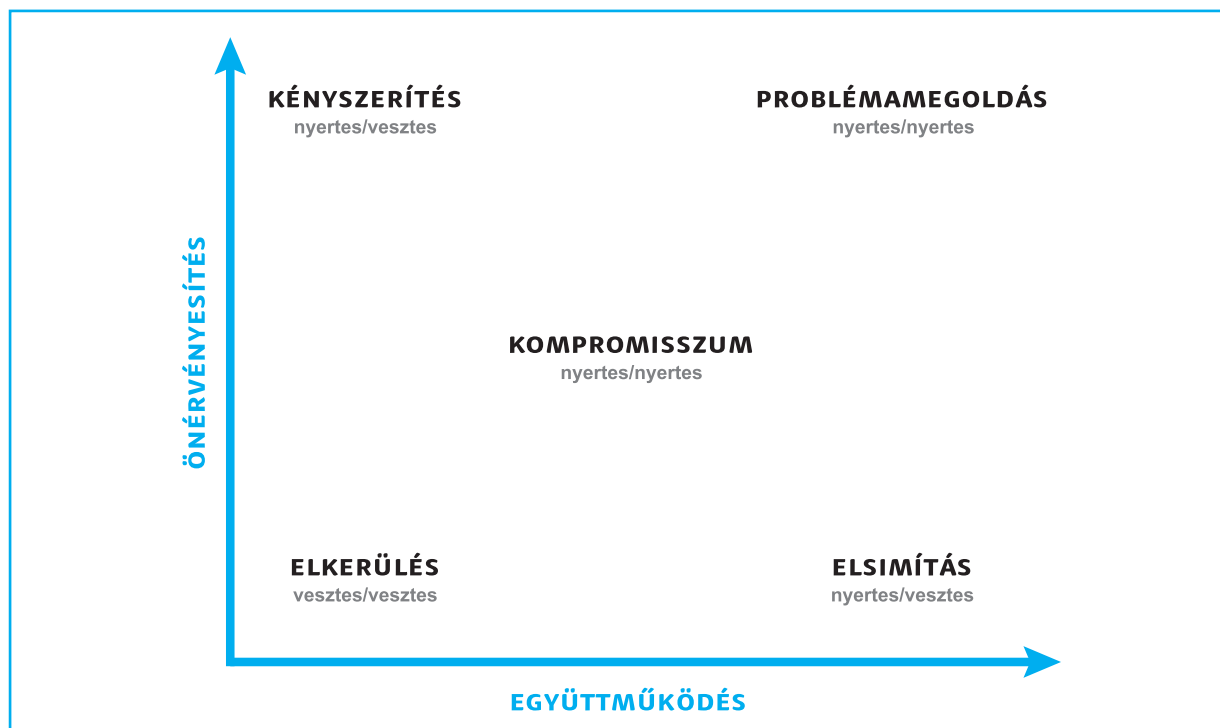
- kényszerítés,
- elsimítás,
- elkerülés,
- kompromisszum,
- problémamegoldás.

A konfliktus eredménye, kimenetele szerint, pedig ilyen kategóriák hozhatók létre, melyek rendszerint megjelennek a szakirodalomban:

- nyertes/vesztes,
- nyertes/vesztes,
- vesztes/vesztes,
- nyertes/nyertes (50%),
- nyertes/nyertes.

A konfliktusmegoldási stratégiák egymás közti viszonyát az alábbi ábra szemlélteti:

A KONFLIKTUSMEGOLDÁS STRATÉGIÁI

Irén valódi célja a tollának visszaszerzése, Lilláé pedig az önbecsülésének megvédése.

Irén egy agresszív, kényszerítő stratégiával, vádolás-sal próbálja rábírní Lillát a toll visszaadására. Lilla stratégiáinak jellemzése:

- Kényszerítés:** ilyenkor a személy arra törekszik, hogy önérvényesítő módon, mindenáron elérje célját. Lilla, megsértett önbecsülésén megtorlással, az Irénéhez hasonló sértegetéssel, visszavágással kíván elégtételt venni. Így próbálja helyreállítani önértékelését. Miközben ezt a célt eléri, a visszadobott sértéssel rongálja a már amúgy is ingatag viszonyt kettejük között. Lilla nyertes az önbecsülése helyreállításában, de vesztes az Irénnel fenntartott kapcsolat ápolásában.
- Elsimítés:** ilyenkor a konfliktusban lévő egyén számára olyan fontos a kapcsolat megtartása, hogy feladja a cél elérését. Az ilyen típusú válaszadásnál Lillának nem fontos, hogy elérje célját, megvédje önbecsülését. Olyasvalamiért kér elnézést, amiben nem is hibás, csakhogy ne haragudjanak rá, és ne kelljen félnie a másik fenyegető magatartásától. Nyertes a kapcsolat meg-

tartásában, de önbecsülése szempontjából vesztes mint megalázott fél.

- Elkerülés:** az ilyen reagálás során az egyén nem éri el a célját, de nem ápolja a kapcsolatot sem a másikkal. Lilla nem védi meg önbecsülését, de elutasító magatartásával a kapcsolatot sem ápolja Irénnel. Mindkét dimenzióban vesztes/vesztes.
- Kompromisszum:** a kompromisszum esetén az egyén tesz valamilyen engedményt. Nem éri el teljesen a célt, de közeledik a célja felé, és valamelyest a kapcsolatot is ápolja a másikkal. A megoldás kimenetele: nyertes/nyertes, de csak 50%-ban, mert engedményeket is tesz. Lilla a múltbeli hiba gyors elismerésével elvállalja, hogy valamennyire jogos a mostani vád, de azt is mondja, hogy éppen nem ő volt a tettes. Önkritikát gyakorol, de meg is védi magát bizonyos mértékben. A felajánlott segítség pedig a kapcsolat ápolását szolgálja.
- Problémamegoldás:** ennek a stratégiának az alkalmazásával az egyén erőfeszítést tesz célja eléréseért és a kapcsolat megtartása érdekében egyaránt. A megoldás eredménye: nyertes/nyertes. Lilla üzenet alkalmazásával, az átélt érzelmek kimondásával védi meg önértékelé-

sét, és viselkedésbeli változást is kér Iréntől. De a kapcsolatot is ápolni kívánja azzal, hogy felajánlja segítségét. A kapcsolat fenntartása azonban nem mindenek feletti érték, mint ahogyan az volt az elsimításnál, mert előbb Irénnek elnézést kell kérnie Lillától a vádolás miatt.

Az asszertív viselkedés elmélete szerint egy társas helyzet legjobb megoldása az asszertív válasz. A konfliktusmegoldást értelmező teória alapján viszont, a helyzettől függően, aktuálisan a „be nem avatkozás”, az elkerülő stratégia is lehet megfelelő reagálás, mert nem biztos, hogy fontos már számunkra a cél elérése és a kapcsolat megtartása. A legnehezebb azonban kidolgozni és alkalmazni a kompromisszum és a problémamegoldó típusú stratégiákat, ezért az itt következő gyakorlatok e két stratégiával, vagyis a nyertes/nyertes választípusok felismerésével és kialakításával foglalkoznak a legtöbbet.

Forrás

BARLAI RÓBERT – KÖVÁGÓ GYÖRGY (2004): *Krízismanagement, kríziskommunikáció*. Századvég, Budapest
HORVÁTH-SZABÓ KATALIN (1994): *Konfliktusmegoldási stratégiáink*. Új Pedagógiai Szemle, 11. 28–33. o.
SZEKSZÁRDI JÚLIA (1995): *Utak és módok. Pedagógiai kézikönyv a konfliktuskezelésről*. IFA–Magyar ENCORE

A részmodulban a gyakorlatok elvégzése során is fontos a csoport által már korábban kidolgozott „csoportszabályok” betartása. Ezek a csoportszabályok segítik elő, hogy valóban mindenki meg tudjon szólalni, mert érzelmileg biztonságos légkört teremtettünk.

AJÁNLOTT FELDOLGOZÁSI MÓD

1. FOGLALKOZÁS

Konfliktusok

Saját élmények és benyomások rögzítése előre megadott szempontok szerint, ráhangolódva a konfliktusok témakörére.

Időigény

45 perc

Eszközök

- Filctollak
- Gyurmaragacs
- Csomagolópapír

10 perc NAPNYITÓ

A választott jégtörő játék függvénye.

Cél

A „megérkezés” támogatása

Forrás

Jégtörő játékok gyűjteménye: Játékgyűjtemény. Dobbanó, Diáktámogató füzetek 3.

A feladat menete

A kiválasztott jégtörő gyakorlatnak megfelelően.

35 perc KONFLIKTUSOK

Saját élmények és benyomások rögzítése előre megadott szempontok szerint, ráhangolódva a konfliktusok témakörére.

Cél

Annak tudatosítása, hogy a konfliktusok hogyan képződnek le saját képzeletünkben, gondolatainkban.

A feladat menete

1. Alakuljanak 3-4 fős csoportok!
2. Minden csoport kap egy feladatot az alábbiak közül:
 - Írjanak össze minél több szólást, közmondást, ami a konfliktusokkal kapcsolatos!
 - Egészítsék ki az alábbi mondatot minél többféleképpen:
 - A konfliktus olyan, mint a/egy ...(pl. vulkán), mert ...(pl. váratlanul tör ki).

- Készítsenek rajzokat, piktogramokat, amelyek konfliktust ábrázolnak vagy jeleznek!
3. Ugyanazt a feladatot több csoport is kaphatja.
 4. A csoportoknak 15-20 perc áll rendelkezésükre a feladat elvégzésére!
 5. Ezt követően állítsuk ki a munkákat, és a csoportok mutassák be az elvégzett feladatot!
 6. Megbeszélés:
 - Milyen kép él a fejünkben a konfliktusokról? A konfliktus kellemes vagy inkább kellemetlen élményekhez kötődik?
 - Van-e pozitív kijelentés vagy ábrázolása a konfliktusnak?
 - Minden konfliktus rossz vagy kellemetlen?
 - Találunk-e példát arra, amikor a konfliktusnak pozitív kimenetele, következménye volt?

Megbeszélés/Értékelés

Megbeszélés – lásd a megelőző rész 6. pontját.

2. FOGLALKOZÁS

A vállalkozások típusai

Alapinformációk az egyéni és társas vállalkozásokról.

Időigény

45 perc

Eszközök

- Számítógép, internet
- Toll
- Papír, post-it

A VÁLLALKOZÁSOK TÍPUSAI

Alapinformációk az egyéni és társas vállalkozásokról.

Cél

A tanulók rendelkezzenek alapvető információval a vállalkozási típusokról, különös tekintettel az egyéni vállalkozás, a betéti társaság és a korlátolt felelősségű társaság cégformákra. Legyen rálátásuk arra, hogy a vállalkozás indítása forrásigényes, jogi aktussal jár. Ismerjenek néhány alapfogalmat a vállalkozási típusokkal kapcsolatban, úgy mint felelősségvállalás, profitorientált, tőke.

Forrás

Pályakezdő Kalauz – vállalkozás rovat:

<http://www.taninfo.hu/palyakezdo/vallalkozas.html>

A feladat menete

1. Minden diák – esetleg diákpárok – egy-egy internetkapcsolattal is rendelkező számítógépet használ. Mindenki belép a <http://www.taninfo.hu/palyakezdo/vallalkozas.html> oldalra. A pedagógus röviden ismerteti, hogy mit találnak az oldalon (kitér a szöveg alatti hivatkozásokra).
2. Ráhangolásként a tanulók megoldják „Az ideális vállalkozó” (http://www.taninfo.hu/palyakezdo/palyakezdo_swf/vallalkozas/vallalkozas_flash3.swf) című feladatot. Ehhez 5-10 perc áll a rendelkezésükre. A pedagógus kérje meg a diákokat, hogy egy-egy post-it lapra vagy írólapra írják fel azt a 7 tulajdonságot, amelyek előnyösek egy vállalkozó esetében (ezek a szorgalom, munkabírási; csapatjátékos-beállítottság; jó kommunikációs képesség; tanulási vágy; rugalmasság; felelősségvállalás; kockázatvállalás, feszültségtűrés). Ha valamelyik diák szeretné újratekinteni a feladatot, akkor az ablakot először be kell zárni, majd ismét a képre kattintani.

3. Amikor mindenki elkészült, közösen – a pedagógus irányítása mellett – beszéljék meg a helyes megoldásokat, tapasztalatokat. A pedagógus frontálisan is kérdezheti a tanulókat a helyes válaszokról, de akár párokat vagy kis csoportot is létrehozhat a megoldások ellenőrzésének átbeszélésére. Összefoglalásként a pedagógus felírja a táblára vagy egy csomagolópapírra a 7 pozitív tulajdonságot.
4. A téma feldolgozása „Az egyéni vállalkozás” témakörrel folytatódik. Mindenki belép az oldalra (http://www.taninfo.hu/palyakezdo/vallalkozas_egyeni_vallalkozas.html), és a csoport szükségleteihez igazítva hangosan vagy néma olvasással egyénileg elolvassák a szöveget. Minden tanulónak ki kell írnia egy lapra vagy post-itre azokat a kifejezéseket, amelyek nem ismer, vagy nehezen értelmezhetők a számára. Ilyen szavak lesznek várhatóan:
 - Cselekvőképesség
 - Tőke
 - Cégnyilvántartás
 - Cégbíróság
 - Könyvelés
 - Korlátlan felelősség
 - Okmányiroda

A kifejezéseket közösen értelmezik, a pedagógus segíti a folyamatot.
5. Hasonlóképpen járnak el „A társas vállalkozás” fejezettel is. Várhatóan értelmezésre szorulnak az alábbi kifejezések:
 - Alapító
 - Ügyvédi közreműködés
 - Társasági szerződés
 - Betéti társaság
 - Profitorientált
 - Beltag – kültag
 - Csőd
 - Korlátozott felelősségű társaság
 - Csendestárs

Megbeszélés

Ha lehetőség van rá, a pedagógus projektorral kivetítve párhuzamosan végezze – olvassa – a feladatot. Fontos hangsúlyozni, hogy nem a szakszerű meghatározásokra kell törekedni a fogalmak magyarázatakor, hanem a tanulók életkori és fejlettségi szintjéhez igazodó, főként gyakorlati példákon keresztüli értelmezésekre.

A pedagógus a megbeszélés után kiemeli a lényegi elemeket, és röviden összefoglalja a hallottakat. (Mindannyian azt gondoltátok, hogy...; Ebben a feladatban nagyon lényeges az, amit ti is megfogalmaztatok, hogy...; Összességében megállapíthatjuk, hogy...)

3. FOGLALKOZÁS

A siker kovácsa

Mitől tekinthető valaki sikeresnek? Milyen előnyökkel jár az egyén szemszögéből a vállalkozói lét?

Időigény

45 perc

Eszközök

- Toll
- Számítógép internetkapcsolattal
- Projektor

45 perc SIKERES EMBER, SIKERES VÁLLALKOZÓ

Mitől lesz sikeres egy ember és egy vállalkozó, mi jellemzi a munkavégzését?

Cél

A tanulók legyenek képesek megfogalmazni, mi a siker, kit tekintenek a munkavégzés szempontjából sikeres embernek.

Legyenek képesek megfogalmazni a siker, sikeresség különböző vetületeit.

Forrás

1. melléklet: Sikeres ember, sikeres vállalkozó

2. melléklet: Én mint vállalkozó – feladatlap

Pályakezdő Kalauz – vállalkozás rovat: http://www.taninfo.hu/palyakezdo/vallalkozas_elonyok.html

A feladat menete

1. A pedagógus az 1. melléklet szerinti kártyákat kiosztja a tanulóknak oly módon, hogy mindenki egy-két kártyát kap. A kártyák ismétlődhetnek.
2. A feladat során egy beszélgetésláncot fűzünk. Önként jelentkező kezdi a beszélgetést (végső helyzetben a pedagógus – ezzel mintát is adhat a csoportnak), aki úgy véli, az ő kártyáján lévő gondolat jó indítás lehetne. Felolvassa a kérdést, és megpróbál válaszolni rá. Akinek ötlete, gondolata van a hallottakhoz, hozzáteszi. Ha véget ért a gondolatsor, új kérdést lehet beemelni, leginkább olyat, ami kapcsolódik az előzményekhez.
3. Nem az a cél, hogy minden kártya sorra kerüljön, hanem hogy minél többféle aspektus szóba kerüljön.
4. A beszélgetés megszakítható és később is folytatható.

5. A feladat befejezéseként a pedagógus kivetíti a http://www.taninfo.hu/palyakezdo/vallalkozas_elonyok.html weboldalon olvasható „A vállalkozói lét előnyei” című fejezetet és felolvassa azt. Kiosztja a 2. mellékletben lévő feladatlapot, és megkéri a tanulókat, hogy gondolkozzanak el, milyen változásokat hozna az ő életükben egy vállalkozás elindítása.
6. A tanulók egyéni munkában kitöltik a feladatlapot (5 perc), majd az önként vállalkozók felolvassák a válaszaikat.

Megbeszélés/Értékelés

A pedagógus indirekt módon irányítja a beszélgetést, ösztönző, tisztázó kérdéseket tehet fel: Miért így gondold? Kifejtenéd ezt?...

A pedagógus a megbeszélés után kiemeli a lényegi elemeket, és röviden összefoglalja a hallottakat. (Többen azt gondolták, hogy...; Ebben a feladatban nagyon lényeges az, amit ti is megfogalmaztatok, hogy...; Összességében megállapíthatjuk, hogy...)

A portfólióba ezzel a feladattal kapcsolatban egy olyan rövid írás összefoglaló kerülhet, amiben a tanuló leírja a számára legérdekesebb kérdést (vagy kérdéseket) és a hozzáfűződő megjegyzéseket, gondolatokat; továbbá a portfólióba kerülhet a kitöltött 2. melléklet is.

A feladat értékelésére ajánlott módszer:

Mi a véleményed erről a feladatról? Fejezd ki hang nélkül, egy mozdulattal, ha nem tetszett (például sírásra görbülő szájj), és azt is, ha tetszett (például tapsolás, ujjongás)!

Változatok

Ha a tanulók motivációja, képességei lehetővé teszik, módszerként alkalmazható az az eljárás, hogy kevesebb – kb. 3-4 darab – kártyát osztunk szét, de egy-egy kártyát 4-5 tanuló is megkap. Ebből adódóan, akiknél azonos kártya van, azok kis csoportban beszélgetnek a kérdésekről, utána megosztják véleményüket az osztállyal.

4. FOGLALKOZÁS

Ütközet és megegyezés

Konfliktusos történeteket tartalmazó feladatok megoldása munkalapon, konfliktuskezelő stratégiák megismerése, stratégia alkalmazás gyakorlása szerepjátékkal.

Időigény

45 perc

Eszközök

- Számítógép
- Projektor
- Írólap és filctoll

Cél

A konfliktusmegoldás különböző stratégiái közötti különbségtétel elsajátítása és gyakorlása.

Forrás

3. melléklet: Konfliktusos történetek – feladatlap

A feladat menete

1. Osszuk ki a Konfliktusos történetek feladatlapot (3. melléklet)!
2. Kérjünk megoldásokat a történetekben szereplő konfliktushelyzetek kezelésére. (Ha szükséges, akkor fel is olvashatja a pedagógus a történeteket.)
3. Az egy történethez tartozó megoldásokat gyűjtjük ki: egy megoldást egy írólapra (az írólapra írjuk fel a történet sorszámát) – elég kulcsszavakat írni, emlékeztetésképpen.
4. Miután kigyűjtöttük, mutassuk be a konfliktusmegoldás öt stratégiáját tartalmazó ábrát projektoron.
5. Az írólapokra felírt megoldási alternatívákat csoportosítsuk az öt konfliktusmegoldási kategória szerint. (Lássák a diákok, hogy a történetekre adott megoldásaik milyen kategóriába tartoznak.)
6. Magyarázzuk meg a tanulóknak, hogy konfliktushelyzetekben bizonyos viselkedések segítenek megoldani a problémákat, mások viszont tovább gerjesztik az újabb konfliktusokat.
7. Önként jelentkezők szerepjátékkal játsszák el a konfliktushelyzetet egy kiválasztott stratégiát alkalmazva. A szerepjátékot követően a szerepjátékosok érzelmi feszültségének levezetése után (Pl. Hogy érezted magad a helyzetben?) beszéljük meg a kiválasztott megoldás hatékonyságát. Ha igény van egy másik stratégia kipróbálására, akkor újabb ön-

ként jelentkezőkkel játszassunk el egy másik stratégiát, beszéljük meg. Ezt követően egy újabb konfliktust játsszanak el.

8. Megbeszélés:

- Miért jó megelőzni a konfliktusokat, ahelyett, hogy megvárnánk egy konfliktus teljes kirobbanását és utána alkalmazni a pozitív eljárásokat?
- Mely stratégiák alkalmazása a legnehezebb és miért? Melyek a legkönnyebbek? Melyek válnak be a leginkább és miért?
- Szerintetek milyen ponton mit kell kezdeményezni, hogy segítséget kérjete a konfliktus megoldásához?

Megbeszélés/Értékelés

Megbeszélés: lásd a megelőző rész 8. pontját.

A 3. melléklet: Konfliktusos történetek – feladatlap kerüljön a portfólióba.

5. FOGLALKOZÁS

Hogyan oldom meg a konfliktusokat?

Konfliktusmegoldási stratégiákat tartalmazó önismerteti kérdőív kitöltése, az eredmény értelmezése, kis-csoportban történő megbeszélése.

Időigény

45 perc

Eszközök

- Papír
- Írószer
- Papírcetlik
- Számítógép
- Projektor

Cél

A konfliktusmegoldás fajtáira vonatkozó megismerés elmélyítése a személyessé tétel segítségével.

Forrás

4. melléklet: Mit tennék én egy konfliktushelyzetben? – kérdőív és kiértékelés

A feladat menete

1. Bevezető gondolatok:

A különféle emberek más-más módon kezelik konfliktusaikat. Az általad használt konfliktuskezelési stratégiák nagyban különbözhetnek attól, amelyeket ismerőseid, barátaid használnak. Ez a gyakorlat segít felismerni, te milyen konfliktusmegoldó stratégiákat alkalmazol és ez hogyan viszonyul ahhoz, amelyeket barátaid, ismerőseid használnak.

2. 4 fős csoportokat alkossunk. Olyan emberek kerüljenek egy csoportba, akik jól ismerik egymást! Osszuk ki a „Mit tennék én egy konfliktushelyzetben?” c. kérdőívet (4. melléklet) és diákonként 3 darab papírcetlit!

3. Először egyedül dolgozva töltse ki mindenki a „Mit tennék én egy konfliktushelyzetben?” c. kérdőívet! (A csoport szintjéhez alkalmazkodva a pedagógus kérheti, hogy a csoportokban egy-egy ember vállalja a „felolvasó” szerepét, de dönthet úgy is a pedagógus, hogy inkább ő maga olvassa fel hangosan a diákoknak a kérdőívet.)

Amikor mindenki kitöltötte már a kérdőívet, ismételjük át projektoros kivetítés segítségével a konfliktusmegoldás stratégiáit! (Ehhez felhasználhatók a részmodul elején írt bevezető gondolatok.)

5. Minden tag a csoportja másik 3 tagjának nevét írja a kapott három papírcetlire úgy, hogy minden cetlire a csoport egy másik tagjának neve kerüljön. A papírcetli másik oldalára írja azt a stratégiát, amit a személy szerint a leggyakrabban alkalmaz.
6. Amikor a csoport összes tagja már megírta a cetliket, ossza ki mindenki a többi csoporttagnak a papírdarabokat, akiknek a neve a papíron van. Így minden csoportagnál 3 db papírlap lesz. A 3 papírcetli azt tükrözi, hogy a többiek milyennek látják őt, milyen stratégiákat alkalmaz.
7. Osszuk ki az értékelő lapot is. Értékelje mindenki a kérdőívet a megadott értékelő lap alapján. Rangsorolják az 5 stratégiát. A rangsor 1-es sorszámát a legnagyobb értéket kapó stratégia kapja, az 5-ös sorszámot a legalacsonyabb értékű, a legkevésbé gyakran alkalmazott stratégia kapja egy emberen belül. Ez a sorrend jelzi, hogy valaki hogyan használja a konfliktusmegoldási stratégiákat. „Az 1. helyezést elérő stratégiát használod a leggyakrabban. A 2. legmagasabb pontszámot használod akkor, amikor az 1. stratégia nem vezet eredményre.”
8. Minden csoporttag megosztja a saját csoportjával a kérdőív eredményeit, majd felolvassa a csoportjának, hogy milyen stratégiák állnak a 3 papírdarabon. Ez a csoporttagok véleménye. A csoporttag visszajelzést kér a többi tagtól, hogy hozzanak konkrét példát arra, amikor az általuk gyakorinak látott konfliktusmegoldási módot alkalmazta. Az építő visszajelzés szabályait kell alkalmazni. Ezt az eljárást ismételve meg a csoport az összes tagnál.
9. Megbeszélés:
 - Értelmezzük a diákok számára a nyertes-vesztes fogalmát az egyes konfliktusmegoldási stratégiák esetén. Pl. Amikor a 2. helyzetben a főszereplő hagyja, hogy a barátja kosarazzon egész szünetben, akkor miért vesztes-vesztes a helyzet? Amikor az 1. helyzetben a főszereplő kikényszeríti, hogy ő használhassa a számítógépet, akkor miért vesztes-nyertes a helyzet? (Vesztes, abban az értelemben, hogy nem az történik, nem az a cél valósul meg, amit a személy eredetileg szeretett volna. Az átélt érzelmekben van különbség annak függvényében, hogy saját belátás és döntés révén jött-e létre a helyzet. Ha saját döntés eredményeképpen adja fel az egyén a céljait, akkor nincsenek jelen jelentős negatív érzelmek, azonban ha a másik személy döntése eredményeképpen nem valósulhat meg az egyén saját vágyott cselekvése, célja, akkor gyakran jelentős negatív érzelmeket él át az egyén.)
 - Az egyes megoldási stratégiáknak mi az előnyük?
 - Az egyes megoldási stratégiáknak mi a hátrányuk?
 - Melyiket a legkönnyebb alkalmazni? És mi a következménye? (Itt fontos arra rámutatni, hogy mindenkinek más-más stratégia könnyebb vagy nehezebb.)

Megbeszélés/Értékelés

A 4. melléklet: Mit tennék én egy konfliktushelyzetben?
– kiértékelő lapja a portfólióba kerül.

6. FOGLALKOZÁS

Nyerni vagy veszíteni?

A kompromisszumkötés módozataival foglalkozó feladatlap kitöltése, az eredmények megbeszélése, a részmodul értékelése.

Időigény

45 perc

Eszközök

- Számítógép
- Projektor

35 perc **NYERTES VAGY VESZTES?**

A kompromisszumkötés módozataival foglalkozó feladatlap kitöltése, az eredmények megbeszélése.

Cél

A kompromisszumkötés különböző változatainak megismerése és alkalmazása.

Forrás

5. melléklet: Okos szamarak

6. melléklet: A konfliktusmegoldás stratégiái

7. melléklet: Nyertes vagy vesztes? – feladatlap

A feladat menete

1. Bevezetés:

A foglalkozásvezető beszélje meg a diákokkal, milyen lehetőségeik vannak arra, hogy egy hétköznapi konfliktust kompromisszummal oldjanak meg. A megbeszéléshez az alábbi támpontot használja fel: a kompromisszum vagy egyezkedés társas készségét használjuk akkor, amikor két ember együtt kíván működni egy probléma megoldásában, vagy együtt akar megoldani egy konfliktust. Az egyezkedés az a folyamat, amikor a két eltérő nézőpontra lévő ember megbeszélést folytat annak érdekében, hogy feltárják, meg tudnak-e egyezni valamiben. A kompromisszum olyan egyezség, amely mindkét fél számára elfogadható, amelynek során mindketten módosítanak valamit eredeti álláspontjukon. Az alábbiakban egy listát találtak arról, mi az a négy mód, ahogyan kompromisszumra juthat két ember.

2. Hányféleképpen lehet kompromisszumot kötni? (projektoron vázlatos kivetítés)

- Úgy jön létre a kompromisszum, hogy mindkét dolog megvalósítása mellett döntöttek. Pl. ha

az egyikőtök horgászni akar, a másik meg kártyázni, akkor dönthettek úgy is, hogy mindkettőt megcsináljátok ugyanazon a napon, csak rövidebb idő jut egy-egy tevékenységre.

- Úgy jön létre a kompromisszum, hogy időben váltogatjátok kinek, mikor teljesül a kívánsága. Pl. ha te az egyik filmet, a testvéred a másik filmet szeretné megnézni a moziban, akkor eldönthetitek, hogy ezen a héten az egyiket, a másik héten pedig a másikat fogjátok megnézni.
- A kompromisszum úgy születik meg, hogy mindkét fél enged egy kicsit. Pl. ha te 9 órakor, a barátod meg 10 órakor szeretne hazamenni egy szórakozóhelyről, kompromisszumot köthettek arról, hogy 9.30-kor mentek haza.
- Úgy születik meg az egyezség, hogy sem az egyik, sem a másik fél kívánsága nem teljesül, hanem egy közösen meghozott harmadik választás teljesül. Pl. az egyik egy westernfilmet akar megnézni, a másik pedig egy horrorfilmet, akkor megegyezhettek, hogy egy vígjátékot néztek meg.

3. Miután megbeszélték a fenti alternatívákat, mindenki kapjon egy „Okos szamarak” lapot (5. melléklet), melyen a szamarak viaskodása látható. Állapítsák meg a diákok, hogy a csacsik végül melyik fenti stratégia mellett döntöttek. (Közben a négy kompromisszumkötési stratégia maradjon kivetítve!)

4. Osszuk ki A konfliktusmegoldás stratégiái c. lapot (6. melléklet). Ismételjük át, hogy a konfliktusmegoldás stratégiái hogyan függenek össze a nyertes-vesztes helyzetekkel. Emeljük ki, hogy minden nyertes-nyertes konfliktusmegoldás közös döntés eredményeként jön létre. Térjünk vissza újra a csacsik kiinduló és befejező stratégiájának elemzésére.

5. Adjunk minden diáknak egy-egy példányt a Nyertes vagy vesztes? c. feladatlapból (7. melléklet). Szükség szerint segítsünk a diákoknak értelmezni az utasítást!

- Megbeszélés: Ha a VESZTES/VESZTES vagy a NYERTES/VESZTES lett bekarikázva, magyarázzák el, miért tartozik a megoldás ebbe a körbe.
- Ha a NYERTES/NYERTES megoldást karikázták be, akkor magyarázzák el, hogy a kompromisszumos megoldás melyik változatával találkoznak, és miért az illik ide.

Megbeszélés/Értékelés

A 7. melléklet: Nyertes vagy vesztes? – feladatlap kerüljön a portfólióba.

10 perc **MI VOLT HASZNOS?**

A részmodul és feladatainak értékelése.

Cél

Saját preferenciák tudatosítása és visszajelzés a pedagógusnak a további feladatvezetésekkel kapcsolatban.

Forrás

8. melléklet: Mi volt hasznos? – értékelő feladatlap

A feladat menete

1. Mindenki kapjon egy Mi volt hasznos? értékelő feladatlapot (8. melléklet)!
2. Szükség szerint emlékeztessük a diákokat a gyakorlatokra!
3. A diákok töltsék ki a feladatlapot.

Megbeszélés/Értékelés

A 8. melléklet: Mi volt hasznos? – értékelő feladatlap kerüljön a portfólióba!

A részmodulban

Ráhangolást szolgáló feladatok:

- Konfliktusok
- A vállalkozások típusai
- Sikeres ember, sikeres vállalkozó

Elsajátítást/ismeretszerzést támogató feladatok:

- A vállalkozások típusai
- Ütközet és megegyezés
- Hogyan oldom meg a konfliktusokat?
- Nyertes vagy vesztes?

Alkalmazást gyakoroltató feladatok:

- Sikeres ember, sikeres vállalkozó
- Ütközet és megegyezés
- Nyertes vagy vesztes?

ÉRTÉKELÉS

A portfólióba kerülnek:

A vállalkozások típusai c. feladatban az írólapra kigyűjtött ideális vállalkozó tulajdonságok.

2. melléklet: Én mint vállalkozó – feladatlap

3. melléklet: Konfliktusos történetek – feladatlap

4. melléklet: Mit tennék én egy konfliktushelyzetben? kiértékelő lapja

7. melléklet: Nyertes vagy vesztes? – feladatlap

8. melléklet: Mi volt hasznos? – értékelő feladatlap

FORRÁSOK

A www.magyarország.hu oldalon részletes és közérthető információkat találunk a vállalkozásokkal, vállalkozási formákkal kapcsolatban. Így például:

Egyéni vállalkozás működtetése:

<http://www.magyarország.hu/vallalkozas/ugyek/vallalkmuk/vallalkform/egyvallmuk20090417.html/ugyleirasjogi>

A bt. működtetése:

<http://www.magyarország.hu/vallalkozas/ugyek/vallalkmuk/vallalkform/kktbt20090212.html/ugyleirasjogi>

A kft. működtetése:

<http://www.magyarország.hu/vallalkozas/ugyek/vallalkmuk/vallalkform/kftmuk20090319.html/ugyleirasjogi>

Vállalkozási formák – BusinessMix.hu

http://www.businessmix.hu/index.php?option=com_content&task=blogsection&id=11&Itemid=39

A tanulók számára ajánlható további információk:

http://www.taninfo.hu/palyakezdo/pk/vallal_index.html
<http://www.eletpalya.hu/magyar/kiadvanyok/index.html>

Tanárokat segítő információk:

BARLAI RÓBERT – KÖVÁGÓ GYÖRGY (2004): *Krízismenedzsment, kríziskommunikáció*. Századvég, Budapest
 Goldstein, A. P. (1998): *The prepare curriculum*. Pergamon Press, New York

HORVÁTH-SZABÓ KATALIN (1994): *Konfliktusmegoldási stratégiáink*. Új Pedagógiai Szemle, 11. 28–33. o.

SZEKSZÁRDI JÚLIA: (1995): *Utak és módok. Pedagógiai kézikönyv a konfliktuskezelésről*. IFA–Magyar ENCORE.

KÉPEK FORRÁSA

1. sz. kép: <http://hippiechickdiaries.com/tag/conflict-resolution/>

1. MELLÉKLET

Sikeres ember, sikeres vállalkozó

Mi a siker?	A pénz jelenti a sikert?
Ki a sikeres ember?	Mit kell tennem, hogy sikeres legyek a munkában?
Mitől sikeres valaki a munkájában?	Mennyi időbe telik, amíg valaki sikereket ér el a munkában?
Mitől sikeres egy vállalkozó?	Miért fontos a siker?
Mitől tekinthetem magam sikeresnek a munkában?	Milyen érzés sikeresnek lenni?
Mitől tekintenek sikeresnek a munkában engem mások?	Akkor is lehetek sikeres a munkában, ha a tanulás nehéz?

2. MELLÉKLET

Én mint vállalkozó – feladatlap

Fogalmazd meg röviden, néhány szóban, hogy a te életedben milyen változásokat, előnyöket hozna, ha vállalkozó lennél!

Ha vállalkozó lennék, megváltozna az életemben...

Ha vállalkozó lennék, fel kellene áldoznom...

Ha vállalkozó lennék, sokkal jobb volna...

Ha vállalkozó lennék, nehézséget okozna...

Ez kerüljön a portfóliódba!

3. MELLÉKLET

Konfliktusos történetek – feladatlap

Olvasd el a történetet, és válaszolj a kérdésekre!

1. Vera azzal fogad reggel, hogy te pletykákat terjesztesz róla és a barátjáról. Mit teszel?

2. A pincér szakma jellemzőit kell bemutatni úgy, hogy otthon kell elkészíteni a feladatot mindenkinek egyedül. Barátod elmondja neked, hogy milyen képekkel fogja szemléltetni ezt a foglalkozást, és milyen honlapokról fogja letölteni azokat. Amikor eljön a feladat beadásának ideje, látja, hogy a te otthoni munkád is képekkel van tűzdelve, és a letöltés helye is meg egyezik azzal, amit ő mondott neked. Barátod, miután ezt látta, dühösen közli veled, hogy szerinted te elloptad a házi dolgozatra vonatkozó ötletét. – Mit mondasz? Mit teszel?

3. János és Péter már középiskolás koruk óta jó barátok, annak idején egy osztályba jártak. János most éppen fuvarozással foglalkozik. János, akinek születésnapja közeledik, megemlíti Péternek, milyen nagyszerű lenne, ha a kisteherautójában volna egy CD-lejátszó, mert így zenét hallgathatna munka közben. Péter ellop egy CD-lejátszót egy parkoló autóból, és odaajándékozza. János nagyon örül az ajándéknak, mert nem tudja, hogy az ajándék lopott. – A következő nap Samuval találkozik János, aki egy másik barátja. (Annak idején mindhárman együtt jártak a középiskolába.) János tudja, hogy Samu jártas az elektronikában, és megkéri őt, hogy segítsen neki beépíteni a CD-lejátszót. Samu nagy sóhajtással mondja, hogy – „Hát persze!” János megkérdezi Samutól, hogy miért ilyen rossz a kedve, aki elmondja, hogy kilopták a CD-lejátszóját az autójából, és részletesen le is írja, hogy nézett ki a CD-lejátszója. – Később János elgondolkodik azon, milyen furcsa, hogy Samu CD-lejátszóját épp akkor lopták el, amikor ő egyet kapott Pétertől. János annyira elkezd gyanakodni, hogy fel is hívja Pétert, aki a beszélgetés során bevallja, hogy lopta. Ezek szerint épp Samu kocsijából – gondolja János. Másnap közeledik az az időpont, amikor megérkezik Samu Jánoshoz, hogy beépítse a CD-lejátszót. Samu valószínűleg felismeri majd, hogy ez az ő CD-lejátszója. Csengetnek az ajtónál. – Mit tennél János helyében?

4. Marci már 2 hónapja együtt jár Zitával. Korábban nagyon élvezetesek voltak a randijaik, de mostanában már unalmasakká váltak az együttlétek. Lennének más lányok is, akikkel Marci szívesen randizna. Marci meglátja Zitát, amint feléje jön az iskola folyosóján. – Mit tegyen vagy mondjon Marci?

Ez kerüljön a portfóliódba!

4. MELLÉKLET

Mit tennék én egy konfliktushelyzetben? – kérdőív és kiértékelés

Az alábbi konfliktushelyzetek mindegyikében bekarikázással jelezd, hogy melyik megoldást választanád a legnagyobb valószínűséggel! Bizonyos esetekben nehéz lehet a döntés, de azt a választ válassz, ami inkább közel áll hozzád.

1. Te és az osztálytársad egyszerre akarjátok használni az egyik számítógépet.

- Beadnám a derekamat, és hagynám, hogy az osztálytársam használja, de a továbbiakban nem tekinteném barátomnak őt.
- Kikényszeríteném, hogy az osztálytársam engedje, én használjam elsőként a számítógépet.

2. Az egyik tanár egy érdekes fényképes tájékoztató füzetet ad az osztálynak arról, hova menjete kirándulni. Az osztálytársad és te egyszerre akarjátok elsőként elolvasni a tájékoztatót.

- Beadnám a derekamat, és hagynám, hogy az osztálytársam olvassga, de a továbbiakban nem tekinteném barátomnak őt.
- Gondosan odafigyelnék arra, miért van szüksége társamnak, hogy elsőként elolvassa a tájékoztatót. Ha úgy vélem, hogy indokai fontosabbak, mint az enyéme, akkor átengedném neki a füzetet, mert fontos megtartani egy jó barátot.

3. Osztálytársad és te a teljes óráközi szünetben az udvari kosárlabdapályán az egész szünetet azzal kívánjátok tölteni, hogy kizárólag egyedül büntetőket akartok dobni.

- Beadnám a derekamat, és hagynám, hogy az osztálytársam használja a kosarat, de a továbbiakban nem tekinteném barátomnak őt.
- Azt kérném, úgy oldjuk meg a problémát, hogy felezzük el a szünet idejét, és a következő szünetben folytassuk.

4. Az osztálytársad és te mindketten első akartok lenni az ebédnél az ételosztó ablak előtti sorban.

- Hagynám, hogy ő legyen az első, de a továbbiakban nem tekinteném barátomnak őt.
- Javasolnám, állapodjunk meg, melyik nap ki lesz az első.

5. Osztálytársad és te ugyanazt a széket akarjátok használni kedvenc asztalotoknál az ebédlőben.

- Arra próbálnám kényszeríteni az osztálytársamat, hogy én használhassam a széket. Nem érdekel, hogy dühös lesz-e vagy kiborul.
- Gondosan odafigyelnék arra, hogy az osztálytársam miért akarja használni a széket, és ha az ő indokai fontosabbak, mint az enyéme, akkor hagynám, hogy ő használja, mert fontos egy jó barát.

6. Az osztálytársad és te egy csoportfeladaton dolgoztok. Mindketten inkább a rajzos illusztrációkkal szeretnétek foglalkozni, és egyikőtök sem akarja elkészíteni az írásos beszámolót.

- a. Arra próbálnám kényszeríteni az osztálytársamat, hogy engedje, én készítsem el az illusztrációkat, nem törődve azzal, hogy dühös lesz-e vagy kiborul.
- b. Kompromisszumot ajánlanék, hogy mindketten felesben készítsük el az illusztrációkat és az írásos beszámolót.

7. Osztálytársaddal eddig labdajátékot játszottál, és egyikőtök sem akarja visszavinni a labdát a szertárba.

- a. Arra próbálnám kényszeríteni az osztálytársamat, hogy ő vigye vissza a szertárba, és nem érdekelne, hogy dühös lesz-e emiatt vagy kiborul.
- b. Arra kérném, hogy együtt menjünk vissza a szertárba elrakni a labdát.

8. Osztálytársaddal videót készítesz. Mindketten inkább a kamerát szeretnétek kezelni, és egyikőtök sem akarja a szövegmondó szerepét vállalni.

- a. Gondosan odafigyelnék arra, miért akarja az osztálytársam kezelni a kamerát, és ha az indokai fontosabbak, mint az enyéme, akkor hagynám, hogy ő kezelje a kamerát, mert fontos egy jó barát.
- b. Kompromisszumot kérnék tőle, hogy az idő felében egyikünk filmezzon, és a másik legyen a szövegmondó, utána, pedig fordítva.

9. Az egyik osztálytársadnak elmondtad a titkodat, ő pedig többeknek továbbadta azt.

- a. Gondosan odafigyelnék arra, miért adta tovább a titkomat, és ha az indokai fontosabbak, mint az enyéme, akkor megbocsátanék neki, mert fontos egy jó barát.
- b. Megkérdezném az osztálytársamat, hogy mi történt, és a jövőre nézve megpróbálnánk kidolgozni valamilyen egyezséget, hogy megtartsa a titkaimat.

10. Az osztálytársad és te mindketten úgy gondoljátok magatokról, többet dolgoztatok a másikhöz képest a közös feladaton.

- a. Egyezséget ajánlanék, hogy vegyük úgy, mindketten a felével járultunk hozzá.
- b. Közösén átnézzük a beadott dolgozatot, eldöntve, hogy ki mennyit dolgozott a munka egyes részein.

KIÉRTÉKELÉS

A kérdésekre adott válaszaidnak megfelelő betűjelet karikázd be a válaszlapon, majd add össze a bekarikázott betűk számát minden egyes oszlopban külön!

Kérdés sorszáma	Elkerülés	Kényszerítés	Elsimítás	Kompromisszum	Problémamegoldás
1.	a	b			
2.	a		b		
3.	a			b	
4.	a				b
5.		a	b		
6.		a		b	
7.		a			b
8.			a	b	
9.			a		b
10.				a	b
Összesen:					
Eredmény	Vesztes/ vesztes	Nyertes/ vesztes	Vesztes/ nyertes	Nyertes/ nyertes (50%)	Nyertes/ nyertes

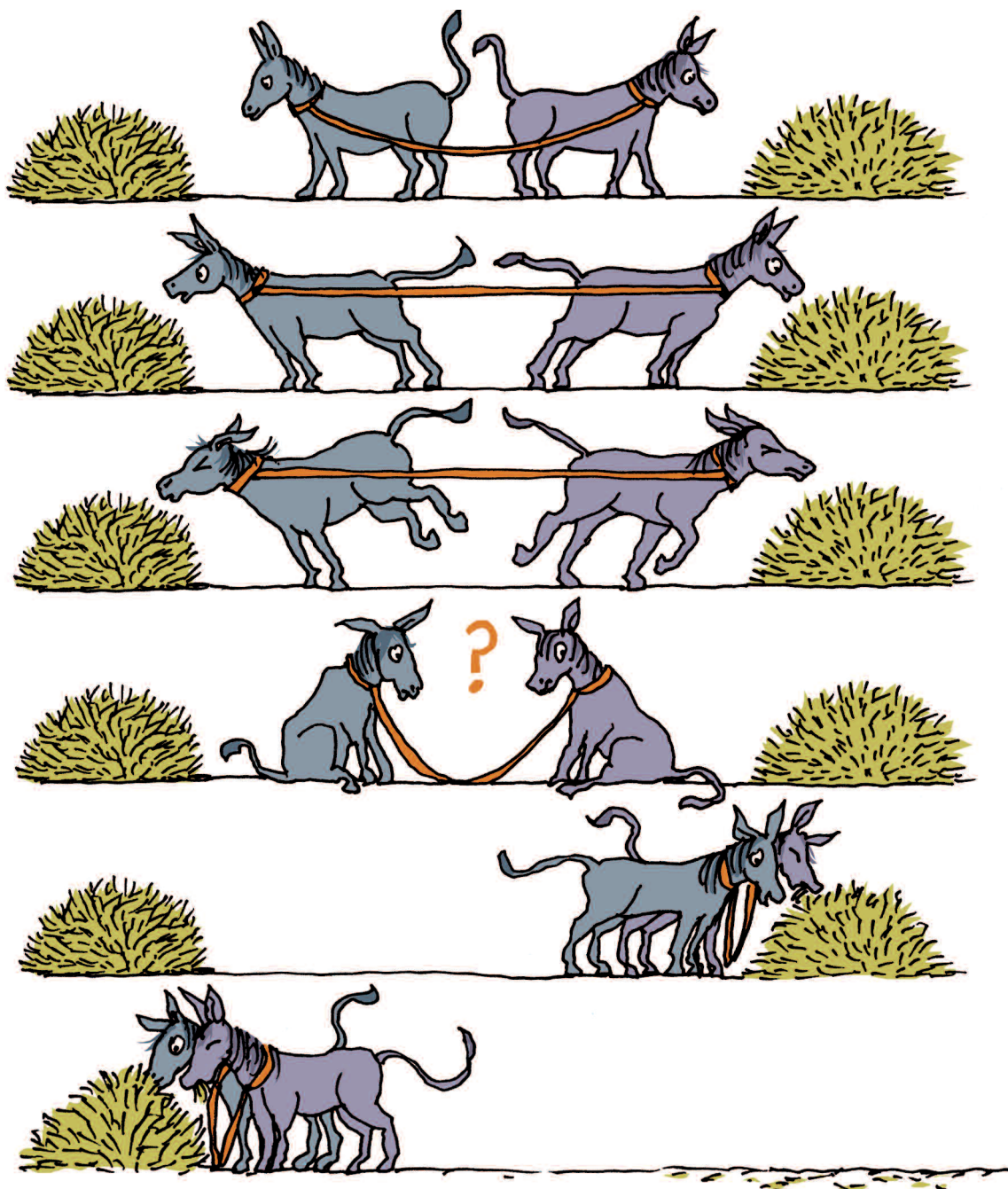

Ez kerüljön a portfóliódba!

5. MELLÉKLET

Okos szamarak

Végül milyen megoldás mellett döntöttek?

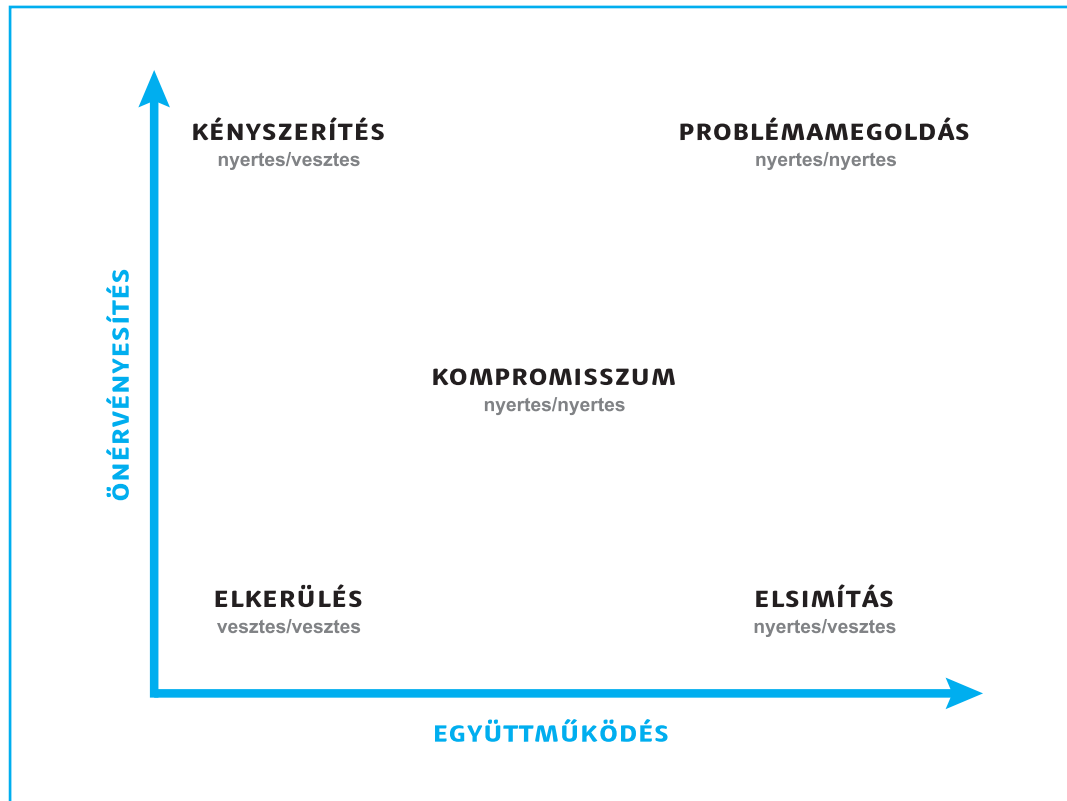
1. sz. kép

donkey-conflict-resolution.jpg

Forrása: <http://hippiechickdiaries.com/tag/conflict-resolution/>

6. MELLÉKLET

A konfliktusmegoldás stratégiái

Nyertes-nyertes helyzetek létrejöhetnek a következő fajta döntések révén:

- Mindkét dolog megvalósítása mellett döntötök. Pl. ha az egyikőtök horgászni akar, a másik meg kártyázni, akkor dönthettek úgy is, hogy **mindkettőt megcsináljátok** ugyanazon a napon, csak **rövidebb idő jut** egy-egy tevékenységre.
- Időben váltogatjátok**, kinek, mikor teljesül a kívánsága. Pl. ha a te az egyik filmet, a testvéred a másik filmet szeretné megnézni a moziban, akkor eldönthetitek, hogy ezen a héten az egyiket, a másik héten pedig a másikat fogjátok megnézni.
- Mindkét fél enged** egy kicsit. Pl. ha te 9 órakor, a barátod meg 10 órakor szeretne hazamenni egy szórakozóhelyről, úgy döntötök, hogy 9.30-kor mentek haza.
- Úgy születik meg az egyezés, hogy sem az egyik, sem a másik fél kívánsága nem teljesül, hanem **egy közösen meghozott harmadik választás** teljesül. Pl. az egyik egy westernfilmet akar megnézni, a másik pedig egy horrorfilmet, akkor megegyezhettek, hogy egy vígjátékot néztek meg.

7. MELLÉKLET

Nyertes vagy vesztes? – feladatlap

Útmutatás:

1. Olvassátok el az alábbi konfliktushelyzetet és az erre adott 6-féle választ.
2. Minden egyes megoldásnál bekarikázással jelezzétek, hogy VESZTES/VESZTES, NYERTES/VESZTES vagy NYERTES/NYERTES típusú volt-e a megoldás.
 - a. **Vesztes/vesztes:** az ELKERÜLŐ stratégia, amikor nem éred el a célokat, és nem ápolod a kapcsolatot a másikkal.
 - b. **Nyertes/vesztes:**
 - I. a KÉNYSZERÍTÉS stratégia, mert eléred a célokat, nyersz, de rongálod a kapcsolatodat a másikkal, itt veszítesz.
 - II. az ELSIMÍTÁS stratégia, mert ápolod mindenképp a kapcsolatot a másikkal, de teljesen feladod a céljaidat.
 - c. **Nyertes/nyertes:** kompromisszum vagy problémamegoldás.
3. Ha a VESZTES/VESZTES vagy a NYERTES/VESZTES lett bekarikázva, magyarázd el, miért tartozik a megoldás ebbe a körbe!
4. Ha a NYERTES/NYERTES megoldás került bekarikázásra, akkor írd a válasz mellé, hogy a megoldás során milyen fajta döntés eredményeképpen jött létre! (Ehhez segítséget nyújt A konfliktusmegoldás stratégiai c. információs lap!)

Helyzetek

A Szekeres családnak csak egy rádiója van. Amikor János és Lajos a ház körüli teendőjüket végezték, összevesztek azon, hogy melyik rádióállomást hallgassák. János rock and rollt akart hallgatni, Lajos viszont heavy metalt.

1. A két fiú elkezdett vitatkozni, ezért a szüleik lezárták a rádiót, és a ház körüli munkát zene nélkül kellett végezniük.

VESZTES/VESZTES

NYERTES/VESZTES

NYERTES/NYERTES

(döntés betűjele:)

2. A fiúk úgy döntöttek, hogy olyan rádióállomásra kapcsolnak, ahol többféle zenét is játszanak.

VESZTES/VESZTES

NYERTES/VESZTES

NYERTES/NYERTES

(döntés betűjele:)

3. Mivel János nagyobb Lajosnál, ezért azzal fenyegette meg, hogy megveri. Lajos így beadta a derekát, és azt a rádióállomást hallgatták, amit János akart.

VESZTES/VESZTES

NYERTES/VESZTES

NYERTES/NYERTES

(döntés betűjele:)

4. A fiúk úgy döntöttek, hogy most János kedvenc rádióállomását hallgatják, de legközelebb Lajosét hallgatják, miközben a házimunkákat végzik.

VESZTES/VESZTES

NYERTES/VESZTES

NYERTES/NYERTES

(döntés betűjele:)

5. A két fiú úgy döntött, hogy félóránként váltogatják, hogy melyik rádióállomást hallgatják.

VESZTES/VESZTES

NYERTES/VESZTES

NYERTES/NYERTES

(döntés betűjele:)

6. A két fiú úgy döntött, hogy egy dzsesszt sugárzó rádióállomást keresnek, mert mindkettőjük második legkedvesebb stílusa a dzsessz.

VESZTES/VESZTES

NYERTES/VESZTES

NYERTES/NYERTES

(döntés betűjele:)

Ez kerüljön a portfóliódba!

8. MELLÉKLET

Mi volt hasznos? – értékelő feladatlap – A

A FELADATOK ÉRTÉKELÉSE

A táblázatban olvasható gyakorlatokat értékeld 1–5 értékkel! A számok egyenként ezt jelentik, amit itt olvashatsz:

- 1** = Nekem ilyen feladatokra, mint ez, nincs szükségem.
- 2** = Nehezen ment nekem ez a feladat.
- 3** = Nehezen ment nekem ez a feladat, de szükségem volt rá.
- 4** = Tanultam belőle.
- 5** = Érdekes volt, tanultam belőle.

MILYEN VOLT A FELADAT?

Konfliktusok					
Feladat	Satirozd be a véleményednek megfelelő sorszámú kockát!				
Konfliktusok	1	2	3	4	5
A vállalkozások típusai	1	2	3	4	5
Sikeres ember, sikeres vállalkozó	1	2	3	4	5
Ütközet és megegyezés	1	2	3	4	5
Hogyan oldom meg konfliktusaimat?	1	2	3	4	5
Nyertes vagy vesztes?	1	2	3	4	5

Személyes megjegyzés:

Válassz ki egy-két feladatot! Írd ide a nevét, és írd le azt is, mi tetszett benne!

.....

Válassz ki egy-két feladatot! Írd ide a nevét, és írd le azt is, mi NEM tetszett benne!

.....

Mi volt hasznos? – értékelő feladatlap – B

A FOGLALKOZÁSOK VEZETÉSE

A táblázatban olvasható gyakorlatokat értékeld 1–5 értékkel! A számok egyenként ezt jelentik, amit itt olvashatsz:

- 1** = Nem értettem meg a feladatot.
- 2** = Nem kaptam választ a kérdéseimre.
- 3** = Zavarban voltam mások előtt, és ezt nem sikerült feloldanom.
- 4** = Segítséget kaptam, amikor elakadtam.
- 5** = Támogatást kaptam, hogy bizalommal nyilvánítsak véleményt, beszélgessek a témákról.

MILYEN VOLT A FOGLALKOZÁSOK VEZETÉSE?

Konfliktusok					
Feladat	Sátozod be a véleményednek megfelelő sorszámú kockát!				
Konfliktusok	1	2	3	4	5
A vállalkozások típusai	1	2	3	4	5
Sikerese ember, sikeres vállalkozó	1	2	3	4	5
Ütközet és megegyezés	1	2	3	4	5
Hogyan oldom meg konfliktusaimat?	1	2	3	4	5
Nyertes vagy vesztes?	1	2	3	4	5

Személyes megjegyzés:

Válassz ki egy-két feladatot! Írd ide a nevét, és írd le azt is, mi maradjon meg a foglalkozások vezetésében!

Válassz ki egy-két feladatot! Írd ide a nevét, és írd le azt is, mit kellene változtatni a foglalkozások vezetésében!

Ez kerüljön a portfóliódba!

3. RÉSZMODUL

VÁLLALKOZNÉK, DE MIRE?

Vállalkozás jellemző tevékenységei, vállalkozás indítása. Konfliktusok problémaként történő kezelése és megoldásuk.

KIEMELTEN FEJLESZTENDŐ KOMPETENCIÁK

- Kreativitás
- Csoportmunkakészségek
- Tervezés, előrelátás
- Rugalmasság és alkalmazkodás
- Egyéni és társas problémamegoldás
- Konfliktusok megoldása

IDŐIGÉNY

- 6 óra

MELY CÉLOK ELÉRÉSÉHEZ JÁRUL HOZZÁ?

A vállalkozás megismerésén keresztül tudatosítja a szociális kompetenciákon belül az egész életen át tartó fejlődés és változás folyamatait.

A szociális kompetenciákon belül a konfliktus mint probléma megoldásának (a megoldás lehetséges módzatainak) azonosítása, a kompromisszumos megoldások alkalmazása.

A részmodul az életpálya-építéssel és munkavállalói léttel kapcsolatos kompetenciákon belül tudatosítani kívánja:

- a munkalehetőség keresésével, megtartásával és megteremtésével kapcsolatos kompetenciák fontosságát,

- az életpálya fejlődését támogató döntéshozatal lényeges elemeit,
- a magánélet és a munka közötti egyensúly fenntartásának kihívásait,
- a magánéletben és a munka világában betöltött szerepek változó jellegének megértését és a változtatások kezdeményezését.

A munkavégzéshez kapcsolódó kompetenciákon belül felhívja a figyelmet:

- az egész életen át tartó tanulás nélkülözhetetlenségére,
- az életpályával és a munkavállalással, az adott munka végzésével kapcsolatos információk feltérképezésére és hatékony alkalmazására,
- arra, hogy a hatékony alkalmazkodásban előfeltétel a munka, valamint a társadalom és a gazdaság kapcsolatának megértésére.

SAKTUDOMÁNYI ÉS PEDAGÓGIAI HÁTTÉR

A vállalkozás

A modul felépítését tekintve abból indulunk ki, hogy a tanulók rendelkeznek saját élménnyel egy vállalkozásról, egy vállalkozóról. Ezek a tapasztalatok – családban, szűkebb ismerősi környezetben, filmélmény hatására – jó alapot adnak arra, hogy a témát ezeknek a tapasztalatoknak, illetve a pedagógus előzetes és szerzett ismereteinek ötvözésével fel lehessen dolgozni anélkül, hogy speciális gazdasági, illetve vállalkozói ismeretekkel rendelkező szaktanár vezetné a foglalkozásokat.

A vállalkozási ötletről, a vállalkozás indításáról igen sok információ összegyűjthető az interneten. Ehhez a részmodulhoz kapcsolódva összegyűjtöttünk néhány oldalt, amelyek a részmodul végén, a Források című részben olvashatók.

Konfliktusmegoldás, problémamegoldás (2., 3. és 4. foglalkozás)

A társas konfliktusokra lehet egyszerű automatikus válaszokat adni, ilyen például az elkerülés, a passzivitás vagy az agresszivitás. Ezen válaszok mögött szorongás, depresszió, szégyenkezés, dühösség állhat, melyek befolyása, gondolkodás nélkül, automatikusan lefuttatja a cselekvést. Még az asszertív válaszadás is tulajdonképpen nem más, mint egy egyezkedést inspiráló automatizmus kialakítása és begyakorlása. Szükség van erre, mert váratlan helyzetekben az automatikus viselkedéseink jelennek meg, és a mindennapi helyzetekben rengeteg váratlan fordulat van.

Létezik azonban olyan szociális kompetencia, mint a társas problémamegoldás, amelynek során megállítjuk ezt az automatikus folyamatot.

- Időt adunk a probléma felismerésére, majd pedig
- a valódi probléma meghatározására. Ehhez különböző nézőpontból információkat gyűjtünk.
- Ha van rá mód, akkor a problémához kapcsolódó érzelmek felismerésével is foglalkozunk, de főként annak belátásával, hogy mire van szükségünk, vagyis a szükségleteink felismerésére törekszünk.

- A felismert szükségletek és célok eléréséhez megoldási alternatívákat keresünk. A probléma megoldására vonatkozó alternatívák keresésében segítséget nyújt számunkra a már megismert öt konfliktuskezelési stratégia.
- Ezután mérlegeljük, értékeliük: mi lenne a legmegfelelőbb megoldás a különféle alternatívák közül, és valamelyik mellett döntünk.

Forrás

BARLAI RÓBERT – KÖVÁGÓ GYÖRGY (2004): *Krízismanagement, kríziskommunikáció*. Századvég, Budapest
 GOLDSTEIN, A. P. (1998): *The prepare curriculum*, Pergamon Press, New York
 MOLNÁR GYÖNGYVÉR (2001): *Az életszerű feladathelyzetekben történő problémamegoldás vizsgálata*. Magyar Pedagógia, 101. évf. 3. sz. 347–372. o.

A részmodulban a gyakorlatok elvégzése során is fontos a csoport által már korábban kidolgozott „csoportszabályok” betartása. Ezek a csoportszabályok segítik elő, hogy valóban mindenki meg tudjon szólalni, mert érzelmileg biztonságos légkört teremtettünk.

A 4. foglalkozásnál egymás választható alternatívái a „Hétköznapi sérelmek”, illetve a „Lehetőségek keresése” c. feladatok. A csoportra jellemző fejlettségi szint alapján dönthet a pedagógus egyik vagy másik feladat mellett. Ha a konfliktushelyzetekben alkalmazható egyszerűbb problémamegoldási sémák begyakorlására van még szükség, akkor a „Hétköznapi sérelmek” c. feladat ajánlható elsősorban. Amennyiben árnyaltabb, kritikus gondolkodás van jelen, úgy inkább a „Lehetőségek keresése” c. feladat ajánlható.

AJÁNLOTT FELDOLGOZÁSI MÓD

1. FOGLALKOZÁS

Vállalkozást indítunk

Projektjáték keretében ismerkednek a tanulók a vállalkozás indításával, a kezdő lépésekkel.

Időigény

2 x 45 perc

Eszközök

- Számítógép internetkapcsolattal
- Csomagolópapír
- Filcek
- Olló
- Ragasztó
- Toll
- Papír

2 x 45 perc **VÁLLALKOZÁST INDÍTUNK**

Projektjáték keretében ismerkednek a tanulók a vállalkozás indításával, a kezdő lépésekkel.

Cél

Készítsenek projekttervet és cselekvési tervet a tanulók egy képzeletbeli vállalkozás elindításához.

Forrás

http://www.taninfo.hu/palyakezdo/vallalkozas_piac_felterkepezese.html

1. melléklet: Vállalkozást indítunk – feladatlap

A feladat menete

1. A pedagógus felírja a következő mondatot a táblára: A VÁLLALKOZÁS SIKERÉNEK ALAPVETŐ FELTÉTELE A MEGFELELŐ PIACISMERET.
2. A pedagógus megkérdezi a diákokat, hogy mit jelent a piacismeret, mit kell tudni ahhoz egy vállalkozónak, hogy sikeres legyen a vállalkozása. Követlen beszélgetés indul, a pedagógus 10-15 perc letelte után összefoglalja az elhangzottakat (fókuszálva a releváns gondolatokra), és jelzi, hogy mutat valamit az interneten.
3. A pedagógus kivetíti a diákoknak a http://www.taninfo.hu/palyakezdo/vallalkozas_piac_felterkepezese.html oldalt, ahol pontról pontra megbeszéli, hogy mit is jelent a megfelelő piacismeret.

4. Ezt követően a pedagógus elmondja a feladatot, miszerint ma képzeletbeli vállalkozást fognak létrehozni a diákok. Erre kb. 60-70 perc áll rendelkezésre.
5. Az osztály szabadon választott kis csoportokra, párokra vagy akár egyénekre osztható: olyan „egységeknek” kell kialakulniuk, akik szívesen indítanak együtt egy vállalkozást.
6. Minden csoport/személy 30 percet kap a felkészülésre, majd egyenként 5-5 percben be kell mutatniuk a vállalkozásukat.
7. A vállalkozás tervezéséhez szempontokat kapnak, amelyeket a pedagógus nyomtatott formában kioszt vagy projektorral kivetíti. A tervezésnél át kell gondolni és le kell írni a következőket:
 - Legalább 3 ötlet, amire vállalkozás indítható; ebből csak az egyiket kell kidolgozni
 - A vállalkozási tevékenység: mit fognak csinálni, milyen szolgáltatásaik lesznek?
 - Milyen vállalkozási formában végzik a tevékenységet?
 - Mi lesz a vállalkozás neve?
 - Hol működik a vállalkozás?
 - Hogyan hirdetik, reklámozzák magukat, kik lesznek a potenciális vásárlók?
 - Milyen szakértelemmel dolgoznak a vállalkozásban?
 - Milyen eszközökre lesz szükség a vállalkozás indításához?
 - Mennyi pénz szükséges a vállalkozás indításához?
 - Cselekvési terv: mit kell csinálni a vállalkozás elindításához – lépésről lépésre?
8. A csoportok képet, plakátot, címet, szlogent tervezhetnek a vállalkozásukhoz.
9. A felkészülésben bármilyen segédeszköz igénybe vehető.
10. A vállalkozások bemutatkozásait a tanulók a végén egyenként értékelik (a pedagógus által választott módszer segítségével).

Megbeszélés/Értékelés

A pedagógus folyamatosan segíti a csoportok munkáját, ösztönzi a tanulókat, hogy mindent írjanak le. Szükség esetén több időt is egy-egy csoporttal tölt.

A bemutatók után tisztázó kérdéseket tehet fel, amivel segíti a megértést, illetve ösztönzi a tanulókat, hogy ők is kérdezzenek rá egy-egy érdekes vagy ellentmondásos részletre.

A portfólióba ezzel a feladattal kapcsolatban a vállalkozói terv kerül (fénymásolva minden csoporttagnak).

A feladat értékelésére ajánlott módszer: szóbeli értékelés.

Mi tetszett leginkább ebben a feladatban? Kit érdekel ennél is részletesebben a vállalkozás indítása?

Változatok

Létrehozható egy zsűri a tanulókból, akik pontozással vagy különféle elismerési módokon értékeli a hallottakat.

2. FOGLALKOZÁS

Események értelmezése

Egyszerű élethelyzetben magyarázatokat adni a történetekre.

Időigény

45 perc

Eszközök

- Csomagolópapír
- Filcek
- Toll
- Papír

ESEMÉNYEK ÉRTELMEZÉSE

Egyszerű élethelyzetben magyarázatokat adni a történetekre.

Cél

Többféle magyarázat létrehozásának kipróbálása. A többféle magyarázat lehetőségének felismerése indítja el a további információk keresésének a szükségességét. Az információk begyűjtése egy adott magyarázat valóságának igazolásához vagy cáfolatához szükséges.

Forrás

2. melléklet: Mi történt? Mivel magyarázom? – feladatlap

A feladat menete

1. Bevezető a diákoknak:
Ahhoz, hogy megértsük, mi történik körülöttünk, magyarázatokat kell keresnünk az eseményekre. Pl. az egyik osztálytársad kiborul és sír, akkor többféle dolog eszedbe juthat.
Mégkérdézzük a diákokat, mire gondolnak. Mi magunk is rendelkezünk ötletekkel:
 - Valami rossz hírt kapott telefonon a családjáról. Pl. valamelyik szülője kórházba került.
 - Partnere most közölte vele, hogy szakítani fognak.
 - Az utcán bántalmazta valaki.
 - Összeveszett a barátjával/barátnőjével.
 - Más.
2. Ma ilyen magyarázatokat fogunk keresni különböző élethelyzetekre. Ehhez kap mindenki egy „Mi történt? Mivel magyarázom?” feladatlapot (2. melléklet).

3 Alakuljanak háromfős csoportok!

A csoport tagjai megoszthatják egymással a véleményüket, miközben a lapokat töltik ki. (Ha csak egy ember írna a három közül, akkor kettőnél több alternatíván is gondolkodjon el a csoport minden szituációban.)

5. Miután minden csoport kitöltötte a lapot, helyzetről helyzetre haladva gyűjtsék ki a diákok a tanár segítségével a helyzetekhez tartozó értelmezési lehetőségeket csomagolópapírokra úgy, hogy minden csoport közreadja az ötleteit. Fontos, hogy minden magyarázat kerüljön a nyilvánosság elé. (A közzétételre azért van szükség, hogy lássák a diákok, valóban többféle magyarázatot lehet adni egy-egy helyzetre. Minden helyzetenél emeljük ki színnel, húzzuk alá, melyek a legfontosabb magyarázati lehetőségek.)

6. Megbeszélés:

- Felhívjuk a diákok figyelmét, hogy önmaguk bizonyították be, a helyzetekre többféle magyarázat van. – Mint láthatod, minden egyes helyzetben számos különféle lehetőség van, amelyek között csak akkor dönthetsz, ha több információd van. Lehet, hogy valaki szándékosan grimaszt vág, hogy megértesse veled, nem kedvel, de az is lehet, hogy valaki vagy valami fel-dühítette, és arra reagál így. Tehát a grimasznak semmi köze hozzád. Fontos, hogy egy helyzetben minden lényeges tényrt megtudjunk, mielőtt következtetéseket vonunk le.
- Egy-két helyzetben tegyük fel a kérdést. Milyen információra lenne szükséged ahhoz, hogy igazold magyarázatodat? Milyen információra lenne szükséged ahhoz, hogy tévesnek tartsd? Honnan szerezned be az információt? Mit ten-nél a tájékozódás érdekében?
- Írj le a lapodra egy olyan helyzetet, ahol túl ko-rán vontál le következtetést, és később azzal szembesültél, hogy tévedtél.

Megbeszélés/Értékelés

Megbeszélés – lásd a megelőző rész 6. pontjában.

A 2. melléklet: Mi történt? Mivel magyarázom? – feladatlap kerüljön be a portfólióba.

3. FOGLALKOZÁS**Problémák és információk**

Hiányos információkból adódó problémahelyzetek megoldása megfelelő információgyűjtési módszerek azonosításával.

Időigény

2 x 45 perc

10 perc **NAPNYITÓ**

A választott jégtörő játék függvénye.

Cél

A „megérkezés” támogatása

Forrás

Játékgyűjtemény c. kiadvány, Dobbantó Diáktámogató füzetek 3.

A feladat menete

A kiválasztott jégtörő gyakorlatnak megfelelően.

45 perc **INFORMÁCIÓK GYŰJTÉSE**

Egyszerű élethelyzetben információt gyűjteni egy probléma magyarázatára.

Cél

Többféle információgyűjtési mód megfogalmazása.

Forrás

3. melléklet: Hogyan gyűjtsek információt? – feladatlap

4. melléklet: Hogyan tudjam meg? Útmutatás – feladatlap

A feladat menete

1. Bevezető:

Információk gyűjtése nagyon fontos ahhoz, hogy tisztán lássuk, milyen problémahelyzetben vagyunk. Ha sérelem ér bennünket és nem vagyunk körülte-kintőek az információgyűjtésben, vagy ha elmu-lasztjuk, akkor alaptalanul vádolunk meg másokat és rontjuk baráti kapcsolatainkat.

Az itt következő feladatokban ötleteket kérek tőle-tek, hogyan tudnátok információt gyűjteni egy-egy nehéz helyzetről.

2. A diákok alakítsanak 3 fős csoportokat! Osszuk ki a Hogyan gyűjtsek információt? c. feladatlapot (3. melléklet). Hívjuk fel a diákok figyelmét, hogy a cso-

port tagjai megoszthatják egymással a véleményüket, miközben a lapokat töltik ki.

3. Megbeszélés:

- Miután minden csoport kitöltötte a lapot, helyzetről helyzetre haladva gyűjtsék ki a diákok a tanár segítségével a helyzetekhez tartozó információgyűjtési lehetőségeket csomagoló papírra.
- Ezután folytasson megbeszélést a teljes csoportban arról, mennyiben lehetséges az ajánlott módokkal megfelelő információkat szerezni.

4. A pedagógus ossza ki a Hogyan tudjam meg? Útmutatás c. feladatlapot (4. melléklet). Ezt mindenki oldja meg.

5. Megbeszélés: Milyen ötleteket kaptak még a mostani feladat megoldása révén az előző feladathoz?

Megbeszélés/Értékelés

Megbeszélés – lásd a megelőző rész 3. pontját.

A 3. melléklet: Hogyan gyűjtsék információt? – feladatlap kerüljön a portfólióba.

A 4. melléklet: Hogyan tudjam meg? – feladatlap kerüljön a portfólióba.

35 perc SZEMÉLYES PROBLÉMA FELISMERÉSE

A történetben szereplő fiatalok személyes problémáinak felismerése.

Cél

A probléma felismerésével kapcsolatos lépéssor megismerése, az érzelmek észlelése, a figyelem felkeltése az idő „megállításának” fontosságával kapcsolatosan, a probléma megfogalmazásának gyakorlása.

Forrás

5. melléklet: Van probléma vagy nincs probléma? – feladatlap

A feladat menete

1. Bevezetés:

Személyes problémákat nem könnyű felismerni. Pl. a barátom vagy a barátnőm véleménye fontosabb nekem abban a kérdésben, hogy dohányozzam-e, mint a szüleimé.

Ha van egy problémád, ilyenkor jó megállni, gondolkodni és kibogozni, hogy miért van a probléma. Ehhez információt kell gyűjteni.

Először meg kell állapítani, hogy van-e probléma. Erre a saját testi válaszaink adnak útmutatót (infor-

mációt), mert ilyenkor feszültebbé válunk, izzadunk, jobban dobog a szívünk.

Jó dolog lehet megállni és gondolkodni, mert ez azt a célt szolgálja, hogy ne azonnal cselekedjünk, hanem vizsgáljuk meg, van-e olyan reakciónk, ami torzítja az észlelésünket. Egyik ilyen biztos torzító tényező, ha negatív érzelmi hangulatba kerülünk. Miért van a konfliktus? – Ez a kérdés arra ösztönöz bennünket, hogy gyűjtsünk be információt, mielőtt következtetéseket vonnánk le. Minél teljesebbek az információink, annál inkább a józan eszünk és nem az indulataink vezetnek bennünket.

2. Alakuljanak párok! (A párok alakulásánál fontos tekintettel lenni arra, hogy a feladtnál olvasni kell, tehát vegyes összetételű párokat érdemes alkotni. Ha ez nem oldható meg, akkor háromfős csoportok megalakítása megfontolandó.)

3. Mindenki kap egy Van probléma vagy nincs probléma? c. feladatlapot (5. melléklet), amelyen a történetek alatti kérdésekre kell saját véleményeket leírni.

4. Megbeszélés: Az osztályszintű megbeszélésnél ki lehet indulni a leírt végeredményekből (7. válasz), abból, hogy „Pontosan mi Dávid problémája”, „Pontosan mi Kati problémája” és „Pontosan mi Oszkár problémája”? Ezután a történeteket követő válaszok sorszáma szerint előlről kezdhethük közösen megbeszélni, a párok/háromfős csoportok milyen válaszokat adtak az egyes kérdésekre.

Megbeszélés/Értékelés

Megbeszélés – lásd a megelőző rész 4. pontját.

Az 5. melléklet: Van probléma vagy nincs probléma? – feladatlap kerüljön a portfólióba.

4. FOGLALKOZÁS

Hétköznapi helyzetek

A pedagógus döntésének megfelelően, a csoport jellemző fejlettségi szintjéhez igazodva vagy a fejlődéssel együtt járó konfliktusos helyzetekben gyakorolja a problémafelismerést és -megoldás azonosítását (Hétköznapi sérelmek c. feladat, *6. melléklet*), vagy problémahelyzetek többféle megoldási alternatívájának több szempontú mérlegelését gyakorolja (Lehetőségek keresése c. feladat).

Időigény

45 perc

Eszközök

- Papír
- Toll

35 perc **HÉTKÖZNAPI SÉRELMEK**

A foglalkozáson a fejlődéssel együtt járó konfliktusos helyzetekben lehet tanulmányozni a probléma felismerését, az átélt érzelmeket, a megoldások keresését. (A feladat a „Lehetőségek keresése” c. feladat alternatívájaként alkalmazható.)

Cél

A diákok számára közös társas problémák, tipikus helyzetekben adott érzelmi reakciók azonosítása. Tipikus társas helyzetekben megjelenő problémák megoldási módjának azonosítása és jellemzése.

Forrás

6. melléklet: Hétköznapi sérelmek – feladatlap

A feladat menete

1. A diákok alakítsanak háromfős csoportokat.
2. Mindenki kapjon egy-egy Hétköznapi sérelmek – csoportmegbeszélés feladatlapot (*6. melléklet*).
3. A csoporton belül, egymással beszélgetve oldják meg a diákok a feladatokat! Azt is beszéljék meg, ha valakinek volt hasonló tapasztalata!
4. A saját véleményeket a fontos. A csoporton belül az eltérő véleményeket is írjátok le!
5. Megbeszélés:
 - Volt-e már valaha olyan problémád, ami hasonlít ahhoz, ami a történetekben szerepel? Ha igen, a 3 fős csoportból nyilatkozzon valaki, mondja el a csoportból, hogy egyiküknek volt hasonló problémája, de az egész osztálynak

nem kell tudnia, kinek a történetéről van szó. (Ha nem teszünk lehetővé bizonyos rejtőzködést, fennáll a veszélye annak, hogy nem nyilatkoznak meg a diákok.)

- Az ilyen problémák hogyan hatnak az önbizalmunkra?
- Hogyan lehet megtartani vagy növelni önbizalmunkat, amikor ilyen helyzetek folyton letörnek?
- Bizonyos diákok miért ugratnak, csúfolnak más diákokat?
- Szerintetek a diákok kiket fognak inkább ugratásokkal, csúfolódásokkal zaklatni? Akik magányosak vagy akik egy csoport tagjai? Miért?

Megbeszélés/Értékelés

A *6. melléklet:* Hétköznapi sérelmek – feladatlap kerüljön a portfólióba.

35 perc **LEHETŐSÉGEK KERESÉSE**

Problémahelyzetekben többféle megoldás keresése. (A feladat a Hétköznapi sérelmek c. feladat alternatívájaként alkalmazható.)

Cél

A megoldások alternatíváiban történő gondolkodás megtanulása, erőfeszítést tenni az előnyök és hátrányok mérlegelésére.

Forrás

7. melléklet: Most rajtad a sor! – feladatlap

A feladat menete

1. Bevezetés:

Ha megvan a probléma és megvan a cél, akkor különféle lehetséges megoldást kell választanunk. Minél többfajta megoldást keresünk, annál nagyobb lesz az esélye annak, hogy jó válaszokat találjunk egy probléma megoldására. Ha pl. valakinek közületek az a feladata, hogy egy 400 méteres távot minél jobb eredménnyel lefusson, akkor futhat úgy is, hogy gyorsan kezd, és amikor érzi, hogy fárad, akkor lelassít. De futhatja a távot más stratégiával is. Hogyan? Milyen ötletek lennének?

Mielőtt elköteleződsz egy alternatíva mellett, előbb vizsgáld meg, milyen előnyökkel és hátrányokkal járnak az egyes megoldások. Milyen előnyökkel jár, ha valaki a 400 méteres távot gyorsan kezdi? Milyen hátrányai lehetnek? És egy másik megoldásnak milyen előnyei és milyen hátrányai lehetnek?

2. A diákok alakítsanak háromfős csoportokat.
3. Mindenki kapjon egy-egy Most rajtad a sor! c. feladatlapot (7. melléklet).
4. A csoporton belül, egymással beszélgetve oldják meg a diákok a feladatokat!
5. Megbeszélés:
 - Kérdésenként gyűjtsük ki táblára vagy csomagolópapírra a válaszokat úgy, hogy a csoportok képviselői mondják el azokat.
 - Soroljuk be azokat a konfliktusmegoldás 5 módjának valamelyik kategóriájába.
 - Gyűjtsük ki a különféle választípusok előnyeit és hátrányait, és vitassuk meg azokat. Fogalmazzuk meg a megbeszélés során, hogy az 5 konfliktusmegoldó stratégia közül az adott feladatnál melyiknek volt a legtöbb előnye és a legkevesebb hátránya, illetve megfordítva.

Megbeszélés/Értékelés

A 7. melléklet: Most rajtad a sor! – feladatlap kerüljön a portfólióba.

10 perc TANULSÁGOK

A részmodul értékelése.

Cél

A diák számára hasznos és fontos információk és tevékenységek tudatosítása, visszajelzés a pedagógusnak.

Forrás

8. melléklet: Tanulságok – értékelő feladatlap

A feladat menete

1. Mindenki kapjon egy értékelő lapot (8. melléklet)!
2. Szükség szerint emlékeztessük a diákokat a gyakorlatokra – és csak azokat hagyjuk meg a két értékelőlistán, amelyeket elvégeztünk!

Megbeszélés/Értékelés

A 8. melléklet: Tanulságok – értékelő feladatlap kerüljön a portfólióba.

A részmodulban

Ráhangolást szolgáló feladatok:

- Események értelmezése
- Hétköznapi sérelmek
- Lehetőségek keresése

Elsajátítást/ismeretszerzést támogató feladatok:

- Események értelmezése

- Információk gyűjtése
- Személyes probléma felismerése
- Lehetőségek keresése

Alkalmazást gyakoroltató feladatok:

- Vállalkozást indítunk
- Események értelmezése
- Információk gyűjtése
- Személyes probléma felismerése
- Hétköznapi sérelmek
- Lehetőségek keresése

ÉRTÉKELÉS

A portfólióba kerülnek:

1. melléklet: Vállalkozást indítunk – feladatlap és az írólapra elkészített cselekvési terv
2. melléklet: Mi történt? Mivel magyarázom? – feladatlap
3. melléklet: Hogyan gyűjtsek információt? – feladatlap
4. melléklet: Hogyan tudjam meg? – feladatlap
5. melléklet: Van probléma vagy nincs probléma? – feladatlap
6. melléklet: Hétköznapi sérelmek – feladatlap
7. melléklet: Most rajtad a sor! – feladatlap
8. melléklet: Tanulságok – értékelő feladatlap

FORRÁSOK

Tanárokat segítő információk:

BARLAI RÓBERT – KÖVÁGÓ GYÖRGY (2004): *Krízismanagement, kríziskommunikáció*. Századvég, Budapest

GOLDSTEIN, A. P. (1998): *The prepare curriculum*. Pergamon Press, New York

GUERRA, N. G. – MOORE, A. – SLABY, R. G. (1995): *Viewpoint. A guide to conflict resolution and decision making for adolescents*. Research Press, Champaign, Illinois

MOLNÁR GYÖNGYVÉR (2001): *Az életszerű feladathelyzetekben történő problémamegoldás vizsgálata*. Magyar Pedagógia, 101. évf. 3. sz. 347–372. o.

Tanulókat segítő információk:

A sikeres vállalkozási ötlet megtalálása:

<http://www.tavmunkaportal.com/vallalkozasotlet.html>
Vállalkozás születik:

<http://www.vallalkozasepites.hu/EletVonal.html>

Ötletek induláshoz:

<http://vallalkozasotletek.hu/2009/05/10/otletek-indulashoz-%E2%80%93-az-alapok-keszitese/>

1. MELLÉKLET

Vállalkozást indítunk – feladatlap

1. Három ötlet, amire a vállalkozás indítható:

ebből az az egy, amit kidolgozunk:

2. A vállalkozási tevékenység: mit fogunk csinálni, milyen szolgáltatásaink lesznek?

3. Milyen vállalkozási formában végezzük a tevékenységet?

4. Mi lesz a vállalkozás neve?

5. Hol működik a vállalkozás?

6. Hogyan hirdeti, reklámozza magát a vállalkozás, kik lesznek a potenciális vásárlók?

7. Milyen szakértelem szükséges a vállalkozásban?

8. Milyen eszközökre lesz szükség a vállalkozás indításához?

9. Mennyi pénz szükséges a vállalkozás indításához?

10. Cselekvési terv: mit kell csinálni a vállalkozás elindításához – lépésről lépésre...

Készítsetek egy írólapra táblázatot!

A táblázat oszlopainak neve: Mikor? Mit csinálunk? Ki csinálja?

Ez kerüljön a portfóliódba!

2. MELLÉKLET

Mi történt? Mivel magyarázom? – feladatlap

Az alábbi helyzetek mindegyikében számos dolog lehet a háttérben. A kipontozott helyre minden esetben 2 lehetséges magyarázatot írd le, majd írd azt is oda, hogy milyen további információra lenne szükséged!

1. A partnered nagyon közel áll, és elmélyülten beszélget egy másik fiúval/ lánnyal, akit te még sosem láttál.

Lehetséges magyarázatok:

a.

b.

c. Ahhoz, hogy egyértelműen megállapíthassam, mi történik, további információra

lenne szükségem:

2. A mögötted haladó autóban valaki egyfolytában dudál.

Lehetséges magyarázatok:

a.

b.

c. Ahhoz, hogy egyértelműen megállapíthassam, mi történik, további információra

lenne szükségem:

3. A melletted álló társad a földre köp, közel hozzád:

Lehetséges magyarázatok:

a.

b.

c. Ahhoz, hogy egyértelműen megállapíthassam, mi történik, további információra

lenne szükségem:

4. A partnered 2 órát késik a randiról:

Lehetséges magyarázatok:

a.

b.

c. Ahhoz, hogy egyértelműen megállapíthassam, mi történik, további információra

lenne szükségem:

5. Egy általad kevésbé kedvelt társad grimaszol, amikor elmegy melletted:

Lehetséges magyarázatok:

a.

b.

c. Ahhoz, hogy egyértelműen megállapíthassam, mi történik, további információra

lenne szükségem:

Ez kerüljön a portfóliódba!

3. MELLÉKLET

Hogyan gyűjtsek információt? – feladatlap

Útmutatás:

Az alábbi helyzetek mindegyikére írd le legalább két dolgot, amit a személy tehet annak érdekében, hogy információt gyűjtsön, mielőtt megvádolna valakit. Te mit tennél, ha veled történne ilyen eset? Hogyan gyűjtenél információt?

1. Valaki rosszindulatú pletykát terjeszt rólad az iskolában és szeretnéd tudni, ki kezdte el.

A

.....

B

.....

2. Miközben testnevelés órán voltál, valaki eldugta a kabátodat, és szeretnéd megtudni, mi történt a kabátoddal.

A

.....

B

.....

3. A matematikatanár észreveszi, hogy valaki megrongálta osztálytermében a hátsó sor második padjának tetejét. Hogyan gyűjthetne információt a tanár?

A

.....

B

.....

4. Csínytevésként valaki megnyomja a tűzjelzőt az iskolában. Az iskolaigazgatónak ki kell derítenie, hogy ki tette ezt. Hogyan gyűjthet információt?

A

.....

B

.....

Ez kerüljön a portfóliódba!

4. MELLÉKLET

Hogyan tudjam meg? Útmutatás – feladatlap

A bal oldali oszlopban leírt helyzetek mindegyikéhez találd meg a jobb oldali oszlopból azt a módszert, amellyel a leghatékonyabban tudnál információt gyűjteni. A megoldások táblázatába írd be a helyzethez illeszkedő információgyűjtési mód sorszámát!

Helyzet	Az információgyűjtés módja
a) Valaki rosszindulatú pletykát terjeszt rólad az iskolában, és szeretnéd tudni, ki kezdte el.	1. Megkérdezem a barátaimat, hogy láttak-e valakit ólálkodni a szekrényem körül. Megkérem őket, hogy segítsenek rajtakapni azt, aki állandóan betör.
b) Miközben dolgozni voltál, valaki eldugta a kabátodat, és szeretnéd megtudni, mi történt a kabátoddal.	2. Beszélek azokkal az emberekkel, akik a pletykát hallották, és megkérdezem tőlük, hogy ők kitől hallották.
c) Miközben a barátoddal voltál az ő házában, valaki eltörte otthon a hálósobában lévő lámpát. Szeretnéd megtudni, hogy ki törte el.	3. Megpróbálok emlékezni, hogy elvittem-e magammal a könyvet a büfébe. Négy szemközt rákérdezek a tanárnál, hogy nem vitte-e el véletlenül a könyvem. Megkérdezem a mellettem ülő diáktól, hogy nem tudja-e, mi történt a könyvvel.
d) Az iskolaszekrényedből el-eltűnedeznek az ebédjegyeid. Szeretnéd megtudni, hogy ki veszi el őket.	4. Beszélek a munkahelyen a munkatársaimmal. Megpróbálok kideríteni, hogy nem vitte-e el valaki tévedésből a kabátomat. Megpróbálok kideríteni, hogy másnak esetleg hiányzik-e a kabátja.
e) Miközben kimentél a teremből a szünetben, valaki elvette a könyvedet a padodról az osztályban. Szeretnéd megtudni, hogy ki vitte el a könyvedet.	5. Megpróbálok kideríteni, hogy ki volt ott, amikor én távol voltam. Minden csatlátagommal beszélek, és kérdéseket teszek fel a lámpával kapcsolatban.

Megoldások táblázata

Helyzet	a	b	c	d	e
Az információgyűjtés módja					

Ez kerüljön a portfóliódba!

5. MELLÉKLET

Van probléma vagy nincs probléma?

1. helyzet: Dávid és Kati

Dávid és Kati este 7-re beszéltek meg randevút, hogy koncertre menjenek. Kati vásárolni ment a barátaival, de korán hazament, hogy biztosan időben tudjon megérkezni. Dávid nagyon kedvelte Katit, és nagyon várta már, hogy együtt mennek majd a koncertre. Semmi olyat nem akart tenni, amivel magára haragítaná. Mielőtt azonban elment volna Katiért, benézett egy barátjához, és elmentek együtt biliárdozni. Nagyon elszaladt az idő, és már $\frac{3}{4}$ 7 volt, amikor rádöbbsent, milyen későn is van. Gyorsan összekapta magát, hogy elinduljon, de a barátja dühös lett rá, és azt mondta: Hé, tök jól elbeszélgettünk. Nehogy már valami csaj mondja meg neked, hogy hová menj! Dávid, nem tudta, mit tegyen.

1. Szerinted Dávid tudja, hogy problémája van?

Igen

Nem

2. Szerinted mit érez Dávid?

3. Dávidnak milyen testi reakciói lehetnek a feszültségtől?

4. Szerinted Dávidnak meg kellene állnia, hogy gondolkodjon?

Igen

Nem

5. Szerinted Dávid mit gondol magában?

.....

6. Dávidnak szüksége van-e még további információra?

Igen

Nem

Ha igen, mit kellene tudnia?

.....

.....

7. Pontosán határozd meg Dávid problémáját!

.....

Dávid úgy döntött, hogy a barátjánál marad, és mire Kati házához ért, addigra este 9 óra volt. Kati tajtékozott a dühtől, amikor kinyitotta az ajtót.

1. Szerinted Kati tudja, hogy problémája van?

Igen

Nem

2. Szerinted mit érez Kati?

3. Katinak milyen testi reakciói lehetnek?

4. Szerinted Katinak meg kellene állnia, hogy gondolkodjon?

Igen

Nem

5. Szerinted Kati mit gondol magában?

.....

6. Katinak szüksége van-e még további információra?

Igen

Nem

Ha igen, mit kellene tudnia?

.....

7. Pontosán határozd meg Kati problémáját!

.....

.....

.....

2. helyzet: Oszkár és Rajmund

Oszkár éppen órára megy. Mostanában nem túl jól alakulnak a dolgok Oszkár számára, és emiatt rossz hangulatban van. Rajmund ekkor elmegy mellette, grimaszol Oszkárra, és valamit motyog a az orra alatt. Oszkár biztos benne, hogy őt akarta sértegetni.

1. Szerinted Oszkár tudja, hogy problémája van?

Igen

Nem

2. Szerinted mit érez Oszkár?

3. Oszkárnak milyen testi reakciói lehetnek?

4. Szerinted Oszkárnak meg kellene állnia, hogy gondolkodjon?

Igen

Nem

5. Szerinted Oszkár mit gondol magában?

.....

6. Oszkárnak szüksége van-e még további információra?

Igen

Nem

Ha igen, mit kellene tudnia?

.....

7. Pontosán határozd meg Oszkár problémáját!

.....

.....

.....

Ez kerüljön a portfóliódba!

6. MELLÉKLET

Hétköznapi sérelmek – feladatlap

Szandra családjának kevés pénze van. Ezért ódivatú, régi ruhákat hord. Szandra nem nagyon tud barátságot kötni egyik lánnyal sem az osztályban. A többi lány ügyet sem vet rá, és nem vonják be őt a tevékenységeikbe.

Mi Szandra problémája?

Szerinted Szandra mit érez?

Te hogyan éreznéd magadat hasonló helyzetben?

Tud valamit tenni Szandra a ruhái megváltoztatásáért?

Ha te Szandra osztálytársa lennél, hogyan bánnál Szendrával?

Miklóst a múltban többször is leküldték már az igazgatói irodába verekedések miatt. Miklós csendes diák volt, de ebben az évben a többiek elkezdtek olyan gúnynevekkel illetni, mint „kövér ember, zsírcú, a bálna”.

Mi Miklós problémája?

Szerinted mit érez Miklós?

Te hogyan éreznéd magadat hasonló helyzetben?

.....

Ha te Miklós osztálytársa és barátja lennél, mit tennél?

.....

Szerinted mit kellene Miklósnak tennie?

.....

.....

Az utóbbi néhány évben Linda mindig kifogásokat talált arra, hogy miért ne öltözzön át a testnevelés órákra. Először megfázásra hivatkozott, majd arra, hogy fáj a válla, most pedig azt mondja, hogy kibicsaklott a bokája. A testnevelő tanár végül Lindát az osztályfőnökhöz küldi. Aznap azt mondja az osztályfőnöknek, azért érzi rosszul magát, mert az osztályból több lány kigúnyolja őt megjelenése és rossz mozgása miatt. Néha ugyanezek a lányok nagyon bántó megjegyzéseket tesznek, meglövik, vagy egyszerűen fogyatékosnak nevezik.

Mi Linda problémája?

.....

Szerintetek Linda mit érez?

.....

Te hogyan éreznéd magadat hasonló helyzetben?

.....

Ha te Linda osztálytársa és barátja lennél, mit tennél?

.....

Szerinted mit kellene Lindának tennie?

.....

.....

Karcsi 12 éves. Magasabb, mint a legtöbb osztálytársa és hangja mély, megváltozott. Egyik nap, miközben felel az osztály előtt, a hangja hirtelen elmélyül, és néhány hangos krákogó hangot hallat, miközben megpróbálja beszédképességét visszanyerni. Ilyenkor az egész osztály nevetésben tör ki. Miután a tanár lecsendesíti az osztályt, akkor is hallatszik néhány csendes nevetgélés, vihogás. Senki nem figyel már Karcsi mondandójára.

Mi Karcsi problémája?

.....

Szerintetek Karcsi mit érez?

.....

Te hogyan éreznéd magadat hasonló helyzetben?

.....

Ha te Karcsi osztálytársa és barátja lennél, mit tennél?

.....

.....

.....

Ez kerüljön a portfóliódba!

7. MELLÉKLET

Most rajtad a sor! – feladatlap

Útmutatás:

Olvasd el figyelmesen az alábbi történeteket! Mindegyik problémánál annyi megoldást írd le, amennyit csak tudsz! Még azokat a megoldásokat is sorold fel, amelyek irreálisnak vagy butának tűnnek.

1. történet: A koncertjegyek

Gyurinak két közeli barátnője volt. Elza és Klári. Mindketten ugyanazt a rockegyüttest kedvelték, és nagyon boldogok voltak, amikor Gyuri édesapja megígérte nekik, hogy a zenekar következő előadására szerez 3 jegyet. Gyuri nagyon boldog volt, hogy Elzát és Klárit is meg tudta hívni, mert jó barátnői voltak. Az utolsó pillanatban azonban kiderült, hogy Gyuri édesapja csak két jegyet tud szerezni.

1. Pontosán írd le Gyuri problémáját:

.....

.....

2. Írd le 3 módot, ahogyan Gyuri megoldhatja ezt:

A

B

C

Előnyök: Hátrányok:

Előnyök: Hátrányok:

Előnyök: Hátrányok:

2. történet: A házibuli

Zsuzsa 19 éves, segédszínész, aki egy kisvárosból éppen most érkezett a fővárosba, azzal a céllal, hogy híres, gazdag filmsztár lesz. Miután számos meghallgatásra elment, végre egy aprócska szerepet kapott egy filmben. A felvételek során megismerkedett egy másik színésznővel, Dórával. Dóra elhívta egy nagy társas összejövetelre, amit aznap este rendeznek, mert ott számos fontos emberrel találkozhatnak a színészvilágból. Zsuzsa azonnal beleegyezett. A partin Zsuzsa összeismerkedett egy emberrel, aki azt mondta, hogy ő fontos filmrendező, és segíthet neki karrierje elindításában. Zsuzsa nagyon feldobott volt, mindaddig, amíg a filmrendező félre nem hívta, és egy kiskanalat tartott az orra alá, amiben fehér por volt. A rendező azt mondta Zsuzsának, nesze, szívd be ezt az orrodon keresztül. Zsuzsa azt mondta, köszönöm, nem, nincs rá szükségem. Erre a rendező azt mondta, lazíts már el, bízz bennem! Azt akarod, hogy segítsek a karrieredben, nem?

Pontosan írd le Zsuzsa problémáját:

.....

.....

Írj le 3 módot, ahogyan Zsuzsa megoldhatja ezt:

A

B

C

Előnyök: Hátrányok:

Előnyök: Hátrányok:

Előnyök: Hátrányok:

3. történet: Ritka esemény

Szandra most költözött külön lakásba. Jó volt végre önállóan laknia. Amikor végre berendezkedett, meghívta új barátját, Rolandot vacsorára. Nagy vacsorát készített számos hússal, és erre nagyon büszke volt. De Roland nem evett húst, csak ránézett az ételre, és szinte rosszul lett.

Pontosan írd le Szandra problémáját:

.....

.....

Írj le 3 módot, hogyan Szandra megoldhatja ezt:

A

B

C

Előnyök: Hátrányok:

Előnyök: Hátrányok:

Előnyök: Hátrányok:

4. történet: Főműsoridő

Ervin az utóbbi 6 hónapban egy javítóintézetben lakik. Már nagyon kezdi unni az egészet, nincs magánélete, nem nézheti a kedvenc tévéműsorait. Az egyik délután besétált a társalgóba, ahol a tévé van, annak reményében, hogy kedvenc tévéműsorát megnézheti, de peches volt, mert egy másik fiú is ott volt, és olyan műsort nézett, amit Ervin nem szeret. Úgy tűnt, hogy a másik fiú félig alszik már.

Pontosan írd le Ervin problémáját:

.....

.....

Írj le 3 módot, ahogyan Ervin megoldhatja ezt:

A

B

C

Előnyök: Hátrányok:

Előnyök: Hátrányok:

Előnyök: Hátrányok:

Ez kerüljön a portfóliódba!

8. MELLÉKLET

Tanulságok – értékelő feladatlap – A

A FELADATOK ÉRTÉKELÉSE

A táblázatban olvasható gyakorlatokat értékeld 1–5 értékkel. A számok egyenként ezt jelentik, amit itt olvashatsz:

- 1 = Nekem ilyen feladatokra, mint ez, nincs szükségem.
- 2 = Nehezen ment nekem ez a feladat.
- 3 = Nehezen ment nekem ez a feladat, de szükségem volt rá.
- 4 = Tanultam belőle.
- 5 = Érdekes volt, tanultam belőle.

MILYEN VOLT A FELADAT?

Problémamegoldás	
Feladat	Vélemény (1–5)
Vállalkozást indítunk	
Események értelmezése	
Információk gyűjtése	
Személyes probléma felismerése	
Hétköznapi sérelmek	
Lehetőségek keresése	

Személyes megjegyzés:

Válassz ki egy-két feladatot! Írd ide a nevét, és írd le azt is, mi tetszett benne!

.....

Válassz ki egy-két feladatot! Írd ide a nevét, és írd le azt is, mi NEM tetszett benne!

.....

Ez kerüljön a portfóliódba!

Tanulságok – értékelő feladatlap – B

A FOGLALKOZÁSOK VEZETÉSE

A táblázatban olvasható gyakorlatokat értékeld 1–5 értékkel. A számok egyenként ezt jelentik, amit itt olvashatsz:

- 1** = Nem értettem meg a feladatot.
- 2** = Nem kaptam választ a kérdéseimre.
- 3** = Zavarban voltam mások előtt, és ezt nem sikerült feloldanom.
- 4** = Segítséget kaptam, amikor elakadtam.
- 5** = Támogatást kaptam, hogy bizalommal nyilvánítsak véleményt, beszélgessek a témákról.

MILYEN VOLT A FOGLALKOZÁSOK VEZETÉSE?

Problémamegoldás	
Feladat	Vélemény (1–5)
Vállalkozást indítunk	
Események értelmezése	
Információk gyűjtése	
Személyes probléma felismerése	
Hétköznapi sérelmek	
Lehetőségek keresése	

Személyes megjegyzés:

Válassz ki egy-két feladatot! Írd ide a nevét, és írd le azt is, mi maradjon meg a foglalkozások vezetésében!

Válassz ki egy-két feladatot! Írd ide a nevét, és írd le azt is, mit kellene változtatni a foglalkozások vezetésében!

Ez kerüljön a portfóliódba!